

การสร้างบทเรียนแบบโปรแกรม

ในการสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมเรื่อง "การเลืกทาสในสมัยรัชกาลที่ห้า" สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาวิธีสร้างบทเรียนแบบโปรแกรม ประวัติความเป็นมา ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนแบบโปรแกรมทั้งในประเทศและต่างประเทศแล้ว ผู้วิจัยจึงลงมือเขียนบทเรียนแบบโปรแกรมวิชาประวัติศาสตร์ไทย เรื่อง "การเลืกทาสในสมัยรัชกาลที่ห้า" สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. ศึกษาหลักสูตร ประมวลการสอน ตำราและแบบเรียน ตลอดจนหนังสืออ่านประกอบ เพื่อประมวลเป็นเนื้อหาบทเรียนแบบโปรแกรม

หลักสูตร คือ หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น - ปลาย พุทธศักราช 2503

ประมวลการสอน คือ ประมวลการสอนวิชาสังคมศึกษา ปี 2503

แบบเรียน คือ แบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ แบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ฉบับพัฒนาการ เล่ม 1-2 ของนายเสถียร ศุภโสภณ

หนังสืออ่านประกอบ คือ หนังสือส่งเสริมการอ่านเรื่อง "สมเด็จพระปิยมหาราช" ประโยคมัธยมศึกษา ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ และจากหนังสืออื่น ๆ อีกหลายเล่ม เช่น เรื่อง "การเลืกทาสในสมัยรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว" ของนายวิชัย เสวะมาตย์ เป็นต้น

3. แบ่งเนื้อหาที่รวบรวมได้ออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1

- 1.1 ลักษณะสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
- 1.2 ความเป็นมาของประเพณีทาส
- 1.3 มูลเหตุที่สนับสนุนการมีทาส

1.4 ประเภทของทาส

1.5 บุคคลที่ได้รับผลประโยชน์จากการมีทาส และจำนวนทาสในสมัย
รัชกาลที่ 5

- สรุป แนวทศSou chana ๓๒๖๗

ตอนที่ 2

2.1 มูลเหตุและความจำเป็นในการเลิกทาส

2.2 นโยบายและหลักคำเนนการวางแผนเลิกทาสของรัชกาลที่ 5

2.3 วิธีดำเนินการเลิกทาส

2.4 ผลที่ได้จากการเลิกทาส

- สรุป แนวทศSou chana ๑๕๓๑

4. สร้างจุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมตามเนื้อหาที่กำหนดไว้¹

5. สร้างแบบทดสอบเพื่อใช้เป็นแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนบทเรียนแบบโปรแกรม
จำนวน 40 ข้อ เป็นแบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก มีค่าตอบถูกเพียงข้อเดียว มีค่าความเที่ยง
(Reliability) เท่ากับ 0.70 แบบทดสอบนี้สอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียนแบบโปรแกรม
และจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของบทเรียน²

6. สร้างบทเรียนแบบโปรแกรม โดยใช้เทคนิคการสร้างบทเรียนแบบโปรแกรม
ชนิดสาขา (Branching Program) กับเนื้อหาตอนที่ 1 และใช้เทคนิคการสร้างบทเรียน
แบบโปรแกรมชนิดเส้นตรง (Linear Program) กับเนื้อหาตอนที่ 2

การที่ผู้วิจัยได้สร้างโดยใช้เทคนิคการสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมชนิดสาขา
(Branching Program) และชนิดเส้นตรง (Linear Program) ร่วมกันนั้นก็เพราะ

¹ดูรายละเอียดของจุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของบทเรียน
แบบโปรแกรมนี้นี้ได้ที่หน้า 32-34.

²ดูภาคผนวก ก และ ข หน้า 165-166.

เหตุผลต่อไปนี้

1. เนื่องจากผู้วิจัยวางจุดมุ่งหมายให้บทเรียนแบบโปรแกรมที่สร้างขึ้นมีส่วนช่วยฝึกฝนให้นักเรียนมีความคิดวิพากษ์ (Critical thinking) และรู้จักแก้ปัญหาตลอดจนรู้จักตัดสินใจอย่างถูกต้อง ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมชนิดสาขา เพราะเป็นเทคนิคที่ประกอบด้วยคำถามที่เป็นแบบเลือกตอบ (multiple choice) ซึ่งไม่จำกัดการสนองตอบของนักเรียนตายตัว นักเรียนสามารถตอบสนองตามความเข้าใจและตามความคิดของนักเรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นบทเรียนแบบโปรแกรมชนิดนี้จึงมีประโยชน์ต่อการฝึกฝนให้นักเรียนรู้จักคิด และรู้จักตัดสินใจแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลที่เรียนมาเป็นหลักตัดสินใจ

2. ตัวอย่างไรก็ตาม เนื้อหาบางตอนในเรื่อง "การเลิกทาสในสมัยรัชกาลที่ห้า" ผู้วิจัยมุ่งหมายที่จะให้นักเรียนมีความรู้และความเข้าใจถึงข้อเท็จจริง ตลอดจนข้อคิดเห็นต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงนำเทคนิคของบทเรียนแบบโปรแกรมชนิดเส้นตรงมาใช้กับเนื้อหาเหล่านี้ เพื่อให้ นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ง่าย และเรียนไปตามลำดับไม่สับสน แต่ยังคงเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะในการคิด ทั้งนี้ เพราะผู้วิจัยใช้เทคนิคในการตั้งคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (multiple choice) เช่นเดียวกับบทเรียนแบบโปรแกรมชนิดสาขา

จุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของบทเรียนแบบโปรแกรมเรื่อง "การเลิกทาสในสมัยรัชกาลที่ห้า" มีดังนี้

ตอนที่หนึ่ง

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะสภาพสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

1.1 ผู้เรียนสามารถเลือกข้อความที่บ่งถึงลักษณะและสภาพของชนชั้นต่าง ๆ ในสังคมไทยสมัยนั้น ได้อย่างถูกต้อง

1.2 ผู้เรียนสามารถระบุได้ว่า ชนชั้นทาสมีฐานะและสภาพอย่างไรในสังคมไทย

(กรอบที่ 1 - 11) (แบบทดสอบ ข้อ 1 - 4)

2. เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาของประเพณีทาส

2.1 ผู้เรียนสามารถเลือกข้อความที่อธิบายถึงระบบทาสของไทยว่ามีกฎหมายรับรองเป็นทางการครั้งแรกในสมัยอยุธยาได้ถูกต้อง

2.2 ผู้เรียนสามารถเลือกข้อความที่บ่งถึงระบบทาสในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นอันเป็นระบบที่สืบเนื่องมาจากระบบทาสในสมัยอยุธยาได้ถูกต้อง

(กรอบที่ 12 - 13) (แบบทดสอบข้อที่ 5 - 7)

3. เพื่อให้ผู้เรียนทราบและวิเคราะห์ถึงมูลเหตุที่สนับสนุนการมีทาสในไทย

3.1 จากข้อความที่กำหนดมาให้ ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ได้ว่า สภาพทางการปกครองแบบนายกับบ่าว (สมบูรณาญาสิทธิราชย์) สภาพทางเศรษฐกิจที่ยังเป็นระบบซื้อขายแรงงานคน และสภาพสังคมที่มีระบบชนชั้นของไทยในสมัยนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนส่งเสริมการมีทาสในประเทศไทย

(กรอบที่ 14 - 33) (แบบทดสอบข้อ 15 - 17, 40)

4. เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้ถึงประเภทของทาสที่มีอยู่ในสมัยรัชกาลที่ 5

4.1 ผู้เรียนสามารถจำแนกทาสออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ถูกต้อง

(กรอบที่ 16 - 23) (แบบทดสอบข้อ 8 - 11)

5. เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับบุคคลที่ได้รับผลประโยชน์จากการมีทาส และจำนวนทาสในสมัยรัชกาลที่ 5

5.1 ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ได้ว่า เหตุใดกลุ่มข้าราชการผู้ใหญ่จึงเป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับผลประโยชน์จากการมีทาสมากที่สุด

5.2 ผู้เรียนสามารถระบุได้ว่า ทาสในสมัยรัชกาลที่ 5 มีจำนวนเท่าไร โดยประมาณ

5.3 ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ได้ว่า จำนวนทาสในสมัยรัชกาลที่ 5 มีผลต่อประเทศชาติอย่างไร

(กรอบที่ 24 - 33) (แบบทดสอบข้อที่ 12, 13, 14)

ตอนที่สอง

6. เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์เหตุผลและความจำเป็นในการเลิกทาส

6.1 ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์จากข้อความที่กำหนดให้ได้ว่า การติดต่อกับประเทศทางตะวันตกมีส่วนผลักดันให้ประเทศไทยต้องทำการเลิกทาส

6.2 ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ประเพณีทาสของไทยไม่เหมาะสมกับสภาพการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมในสมัยรัชกาลที่ 5 จากบทความที่กำหนดให้ (กรอบที่ 34 - 42) (แบบทดสอบขอ 18, 25 - 27, 29 - 31, 32 - 34)

7. เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงนโยบายและแผนงานการเลิกทาสของรัชกาลที่ 5

7.1 จากบทความที่กำหนดให้ ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ได้ว่า นโยบายที่รัชกาลที่ 5 ทรงยึดถือมี 2 ประการคือ หลักคุณประโยชน์ และหลักดำเนินการตามสายกลาง

7.2 ผู้เรียนสามารถระบุข้อความที่บ่งถึง เหตุผลที่รัชกาลที่ 5 ทรงใช้ในกระบวนการวางแผนงาน

(กรอบที่ 43 - 58) (แบบทดสอบขอ 19, 35 - 38)

8. เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงวิธีดำเนินการเลิกทาสของรัชกาลที่ 5

8.1 ผู้เรียนสามารถระบุข้อความที่บ่งถึงสาระสำคัญของวิธีการเลิกทาสแต่ละชั้นได้อย่างถูกต้อง

8.2 ผู้เรียนสามารถเลือกข้อความที่บ่งถึงสาเหตุที่รัชกาลที่ 5 ทรงใช้วิธีการแต่ละชั้นแตกต่างกันไปตามสถานการณ์และความเหมาะสม

(กรอบที่ 59 - 72) (แบบทดสอบขอ 20, 21, 23, 39)

9. เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงผลสืบเนื่องจากการเลิกทาส

9.1 ผู้เรียนสามารถระบุได้ว่า ผลดีที่ได้จากการเลิกทาสทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมมีอะไรบ้าง

(กรอบที่ 73 - 74) (แบบทดสอบขอ 22, 24)

บทเรียนแบบโปรแกรม
เรื่อง
"การเลิกทาสในสมัยรัชกาลที่ 5"
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

สร้างโดย
นางสาวมาลี โตสกุล
นิสิตปริญญาโท คณะครุศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย
2518

คำแนะนำในการใช้บทเรียนแบบโปรแกรมเรื่อง "การเลืกทาสีในสมัยรัชกาลที่ห้า"

สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

คำแนะนำสำหรับครู

1. บทเรียนแบบโปรแกรมเรื่อง "การเลืกทาสีในสมัยรัชกาลที่ห้า" นี้ ครูสังคมนาควรรนำไปประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย โดยครูผู้สอนมอบหมายให้นักเรียนแต่ละคนนำบทเรียนนี้ไปศึกษาด้วยตนเองนอกเวลาเรียน แล้วนำความรู้ที่ได้มาถกเถียง (discussion) และวิเคราะห์เปรียบเทียบกับปัญหาในปัจจุบันภายในห้องเรียน จะไดผลดีดกว่าให้นักเรียนเรียนบทเรียนแบบโปรแกรมอย่างเดียภายในห้องเรียน

2. ก่อนให้นักเรียนศึกษาบทเรียนแบบโปรแกรมนี้ ครูต้องอธิบายให้นักเรียนเข้าใจวิธีเรียนบทเรียนแบบโปรแกรมอย่างถูกต้อง ครูควรเนนให้นักเรียนอ่านคำแนะนำในการใช้บทเรียนก่อนเรียน และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการเรียน

บทเรียนตอนที่ 1 ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง 35 นาที

บทเรียนตอนที่ 2 ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง - นาที

นักเรียนคนใดจะใช้เวลามากหรือน้อยกว่านี้ก็ได้ เพราะในการเรียนบทเรียนแบบโปรแกรม นักเรียนสามารถเรียนได้ตามความสามารถของตนโดยไม่จำกัดเวลา

4. ครูควรเนนให้นักเรียนเรียนบทเรียนครั้งละตอน ขณะเรียนบทเรียนแต่ละตอน นักเรียนจะหยุดพักบ้างก็ได้ ไม่ควรให้นักเรียนเรียนทั้ง 2 ตอนติดต่อกันไปจนจบ เพราะจะทำให้นักเรียนเบื่อหรือตั้งใจน้อยลง อาจเรียนไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร

คำแนะนำสำหรับนักเรียน

1. บทเรียนที่นักเรียนกำลังศึกษาอยู่นี้ เรียกว่า บทเรียนแบบโปรแกรม บทเรียนแบบโปรแกรมเป็นบทเรียนที่นักเรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองตามความสามารถของนักเรียนโดยไม่จำกัดเวลา บทเรียนนี้มีทั้งคำอธิบาย ตัวอย่าง แบบฝึกหัด คำถามและคำตอบให้นักเรียนตรวจด้วยตนเอง

2. บทเรียนที่นักเรียนกำลังศึกษานี้ เป็นบทเรียนแบบโปรแกรมชนิดสาขา (Branching Program) ซึ่งเป็นบทเรียนที่มีลักษณะดังนี้คือ ในแต่ละหน้าของบทเรียนจะมีเนื้อหาหรือคำอธิบาย แล้วมีคำถามและคำตอบแบบให้เลือก (multiple choice) เมื่อนักเรียนเลือกคำตอบข้อใด ก็ให้ใส่เครื่องหมายวงกลม (○) ล้อมรอบตัวอักษรหน้าคำตอบนั้น และอ่านคำสั่งว่าให้ศึกษากรอบใดหรือหน้าใดต่อไป

ตัวอย่าง

กรอบที่ 1

แผนกโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ เป็นแหล่งวิชาการที่มีชื่อเสียงทางโสตทัศนอุปกรณ์มากที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย

จงเลือกข้อความที่สอดคล้องกับข้อความข้างตนที่สุด

ก. แผนกโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ มีชื่อเสียงมากด้านวิชาการ

ข. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีชื่อเสียงมากที่สุด

ถ้าท่านเลือกข้อ ก. โปรดพลิกไปกรอบที่ 2

ถ้าท่านเลือกข้อ ข. โปรดพลิกไปกรอบที่ 3

กรอบที่ 2

ท่านเลือกข้อ ก. เก่งมาก ถูกต้องแล้ว แผนกโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์
มีชื่อเสียงมากทางด้านวิชาการ

แผนกโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ มีการสอนการใช้อุปกรณ์การศึกษาและ
เทคโนโลยีสมัยใหม่

ก. คณะครุศาสตร์สอนนิสิตโดยใช้อุปกรณ์การศึกษา และเทคโนโลยีสมัยใหม่

ข. แผนกโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์สอนให้นิสิตได้เรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่

ถ้าท่านเลือกข้อ ก. โปรดพลิกไปกรอบที่ 4

ถ้าท่านเลือกข้อ ข. โปรดพลิกไปกรอบที่ 5

กรอบที่ 3

ท่านตอบ ข้อ ข.

ยังไม่ถูก คณะครุศาสตร์ไม่ได้มีชื่อเสียงมากที่สุด แต่แผนกโสตทัศนศึกษา
คณะครุศาสตร์มีชื่อเสียงด้านโสตทัศนอุปกรณ์มากที่สุด

กลับไปอ่านกรอบที่ 1 ใหม่ แล้วเลือกคำตอบที่ถูกต้อง

3. บทเรียนแบบโปรแกรมเรื่อง "การเลิกทาสในสมัยรัชกาลที่ห้า" สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วยกรอบ 74 กรอบ บทเรียนแบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1

1. ลักษณะสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
2. ความเป็นมาของประเพณีทาส
3. มูลเหตุที่สนับสนุนการมีทาส
4. ประเภทของทาส
5. บุคคลที่ได้รับผลประโยชน์จากการมีทาสและจำนวนทาสในสมัยรัชกาลที่ 5

สรุป

แบบทดสอบตนเอง

ตอนที่ 2

6. มูลเหตุและความจำเป็นในการเลิกทาส
7. นโยบาย และหลักคำเนในการวางแผนเลิกทาสของรัชกาลที่ 5
8. วิธีดำเนินการเลิกทาส
9. ผลที่ได้จากการเลิกทาส

สรุป

แบบทดสอบตนเอง

เนื้อหาในตอนที่ 1 ใช้เทคนิคของบทเรียนแบบโปรแกรมชนิดสาขา

เนื้อหาในตอนที่ 2 ใช้เทคนิคของบทเรียนแบบโปรแกรมชนิดเส้นตรง

ข้อปฏิบัติในการเรียนบทเรียน

1. ก่อนเรียนบทเรียนตอนที่ 1 นี้ ขอให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนบทเรียน (Pre-test) เพื่อทดสอบความรู้เดิมของนักเรียน

2. นักเรียนควรปฏิบัติตามคำสั่งที่ปรากฏในบทเรียนอย่างเคร่งครัด ดังนั้นนักเรียนอาจจะศึกษาบทเรียนตอนที่ 1 นี้จบโดยไม่จำเป็นต้องผ่านทุกกรอบของบทเรียน นักเรียนไม่ต้องกังวลใจกับกรอบที่ไม่ได้รับคำสั่งให้อ่าน เพราะนั่นแสดงว่านักเรียนมีความรู้ในเนื้อหานั้น ๆ แล้ว ไม่จำเป็นต้องอ่านอีก

3. ถ้าคำตอบของนักเรียนไม่ตรงกับคำตอบที่ให้ไว้ ให้นักเรียนย้อนกลับไปอ่านกรอบตน ๆ ใด แล้วจึงทำกรอบนั้นซ้ำให้ถูกต้อง

4. ในการทำบทเรียนนี้ การทำเสร็จเร็วหรือช้า ถูกหรือผิด มิได้แสดงว่าใครเก่งกว่ากัน นักเรียนไม่จำเป็นต้องทำแข่งกับเพื่อน นักเรียนเรียนได้ตามความสามารถโดยไม่จำกัดเวลา แต่นักเรียนไม่ควรแอบดูคำตอบก่อนทำแบบฝึกหัดแต่ละกรอบ

5. เมื่อจบบทเรียนตอนหนึ่ง ๆ แล้ว ขอให้นักเรียนทำแบบทดสอบตนเอง (self-test) ส่วนแบบทดสอบหลังเรียนบทเรียน (Post-test) นั้น นักเรียนจะได้ทำต่อเมื่อศึกษาเนื้อหาตอนที่ 2 เสร็จสิ้นแล้ว

แบบทดสอบบทเรียนแบบโปรแกรมเรื่อง "การเลิกทาสในสมัยรัชกาลที่ 5"
สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ให้นักเรียนเลือกข้อที่ถูกต้อง แล้วกาลงในกระดาษคำตอบ

1. ชนชั้นใดที่เป็น แรงงาน ราคาถูกที่สุดในสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น?
 - ก. ไพร
 - ข. ทาส
 - ค. ชาวจีน
 - ง. ไพรหลวง
 - จ. กรรมกร
2. ทำไมทาสจึงเป็นชนชั้นที่ได้อัศคินาค่าที่สุดในสังคมไทย?
 - ก. เพราะทาสชอบเล่นการพนัน
 - ข. เพราะทาสมีฐานะยากจนที่สุด
 - ค. เพราะทาสมีที่ทำไร่ไถนาน้อยที่สุด
 - ง. เพราะทาสไม่มีเจ้านายคอยช่วยเหลือ
 - จ. เพราะทาสรับผิดชอบการงานไม่สำคัญ
3. การแบ่งวรรณะในสังคมอินเดีย กับชนชั้นในสังคมไทยเป็นอย่างไร?
 - ก. การแบ่งวรรณะในสังคมอินเดียเหมือนกับชนชั้นในสังคมไทยที่เคร่งครัดมาก ชนชั้นแต่ละชั้นปะปนกันไม่ได้
 - ข. ชนชั้นในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงได้ไม่เคร่งครัดเหมือนกับวรรณะในสังคมอินเดีย
 - ค. วรรณะในสังคมอินเดียและชนชั้นในสังคมไทยไม่เคร่งครัดเปลี่ยนแปลงได้
 - ง. ชนชั้นในสังคมไทยแบ่งเหมือนกับวรรณะในสังคมอินเดีย
 - จ. วรรณะในสังคมอินเดียแบ่งออกเป็น 3 วรรณะ แต่ชนชั้นในสังคมไทยไม่จำกัดตายตัวว่ามีกี่ชั้น

4. ข้อใด คือความหมายของ ทลส ?

- ก. บุคคลที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในตนเอง
- ข. บุคคลที่รับจ้างผู้อื่นจนตลอดชีวิต
- ค. บุคคลที่ถูกผู้อื่นใช้ทำงานอย่างไม่ยุติธรรม
- ง. บุคคลที่เกิดมาไม่ตัดเทียมผู้อื่นในด้านการเงิน
- จ. บุคคลที่แก้ปัญหาความยากจนด้วยการสมัคร เป็นลูกจ้างผู้อื่น

5. กฎหมายลักษณะทาสตราขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยใด?

- ก. สุโขทัย
- ข. อยุธยา
- ค. ธนบุรี
- ง. รัตนโกสินทร์ตอนต้น
- จ. ยังสรุปแน่นอนไม่ได้

6. สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงอธิบายว่า ประเพณีทาสของไทยได้รับอิทธิพลมาจากประเทศใด?

- ก. จีน
- ข. ขอม
- ค. มอญ
- ง. อินเดีย
- จ. ยังสรุปแน่นอนไม่ได้

7. ประเพณีทาสของไทย เริ่มมีขึ้นในสมัยใด?

- ก. นานเจ้า
- ข. สุโขทัย
- ค. อยุธยา
- ง. รัตนโกสินทร์ตอนต้น
- จ. ยังสรุปแน่นอนไม่ได้

8. ทาสสินไถ่ คือ ข้อใด?

- ก. ทาสที่ชกมาด้วยเงิน
- ข. ทาสที่มัวให้เพื่อเป็นสินน้ำใจ
- ค. ทาสที่ได้มาจากช่างฝ่ายมารดา
- ง. ทาสที่ทองไถ่ถอนด้วยทรัพย์ของบิดามารดา
- จ. ทาสที่เกิดขึ้นในขณะที่พ่อแม่เป็นทาส ทองไถ่ถอนด้วยทรัพย์สิน

9. แฉงเกิดมาในขณะที่พ่อแม่เป็นทาส เพราะฉะนั้นแฉงเป็นทาสประเภทใด?

- ก. ทาสสินไถ่
- ข. ทาสในเรือนเบี้ย
- ค. ทาสที่เกิดในเรือนเจ้านาย
- ง. ทาสที่ได้จากฝ่ายมารดาบิดา
- จ. ทาสที่พ่อแม่ยกให้แก่ชายทาสเพื่อเป็นการไถ่ถอนตนเอง

10. ทำไมทาสจึงมี คาค้าว?

- ก. เพราะเป็นการซื้อขาย
- ข. เพราะกฎหมายกำหนดไว้
- ค. เพราะมีคนต้องการใช้ทาสมากขึ้น
- ง. เพราะเป็นธรรมเนียมที่เคยยึดถือกันมาแต่อดีต
- จ. เพราะคาค้าวจะกำหนดให้ทราบว่า เป็นทาสประเภทใด

11. รัชกาลที่ 5 ทรงกำหนดชกคาค้าวทาสสูงสุดในระยะใด?

- ก. ระยะวัยเด็ก
- ข. ระยะวัยหนุ่มสาว
- ค. ระยะวัยฉกรรจ์
- ง. ระยะสงคราม
- จ. ระยะชวายุากหนามากแฉง

12. เพราะเหตุใด พวกขุนนางจึงมีทาสอยู่ในครอบครองเป็นจำนวนมาก?
- เพราะต้องการมีทาสจำนวนมากไว้ดวงดูดยอำนาจทางการเมืองกับกษัตริย์
 - เพราะทำราชการสงครามจึงได้เชลยมาเป็นทาสมาก
 - เพราะต้องการอวดฐานะและความร่ำรวยของตน
 - เพราะใกล้ชิดพระมหากษัตริย์
 - เพราะศักดิ์นาสูง
13. ขอให้ระบุความสัมพันธ์ระหว่างนายทาสและทาสตามกฎหมายลักษณะทาสใดถูกต้อง?
- นายทาสจะฆ่าเมียหนีทาสใดตามที่ต้องการ
 - นายทาสมีสิทธิที่จะเพิ่มหรือขึ้นค่าตัวทาสตามใจชอบของตนได้
 - นายทาสจะใช้ทาสไปตักถุ่ หรือทำกิจการอันตรายต่าง ๆ แทนตนได้
 - นายทาสมีสิทธิจะใช้ทาสได้ทุกประการ ยกเว้นไม่มีกรรมสิทธิ์ในตัวทาส
 - ทาสจะต้องเชื่อฟังนายทาสทุกประการ แต่ทาสมีสิทธิที่จะฟ้องร้องนายทาสได้เมื่อไม่ได้รับความยุติธรรม
14. ท่านคิดว่ากรณีที่ขุนนางมีทาสเป็นจำนวนมาก จะมีผลอย่างไร ต่อประเทศไทยสมัยนั้น?
- เป็นการเพิ่มผลผลิตทางเศรษฐกิจของชาติ
 - เป็นผลดีต่อประเทศ เพราะเป็นการช่วยให้คนยากจนมีงานทำ
 - ช่วยให้ขุนนางข้าราชการมีเวลาบริหารประเทศได้อย่างเต็มที่
 - เป็นลักษณะการรวมเอาคนยากจนมาเพื่อเป็นแรงงานของรัฐ
 - เป็นลักษณะการของสมุณคนจากกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของประเทศ

15. การปกครองแบบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ จะมีผลกระทบอย่างไรต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมไทย?
- ทำให้บุคคลในสังคมมีความสัมพันธ์กันฉันญาติ
 - ทำให้บุคคลในสังคมมีความสัมพันธ์กันแบบเพื่อน
 - ทำให้บุคคลในสังคมมีความสัมพันธ์กันแบบนายกับบ่าว
 - ทำให้บุคคลในสังคมมีความสัมพันธ์กันแบบนายจ้างกับลูกจ้าง
 - ทำให้บุคคลในสังคมมีความสัมพันธ์กันแบบเสมอภาคและเท่าเทียมกัน
16. ทำไมระบบทาสของไทยจึงขยายตัวอย่างกว้างขวาง?
- เพราะไทยรบชนะประเทศใกล้เคียง จึงได้เชลยมาเป็นทาสมากมาย
 - สภาพทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมไทยสนับสนุนการมีทาส
 - พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ของไทยสนับสนุนการมีทาส
 - เพราะประชาชนส่วนใหญ่พอใจที่จะยึดอาชีพทาสตลอดไป
 - เพราะรัฐบาลไทยใช้กฎหมายลักษณะทาสสนับสนุนการมีทาสและสร้างเสริมให้ระบบทาสเข้มแข็ง
17. การที่ขุนนางมีศักดิ์สูงกว่าทาส เป็นเพราะเหตุใด?
- เพราะทาสมีฐานะยากจน
 - เพราะขุนนางร่ำรวยเป็นนายทุน
 - เพราะลักษณะการงานต่างกัน
 - เพราะขุนนางใกล้ชิดพระมหากษัตริย์
 - เพราะสังคมแบ่งบุคคลออกเป็นชนชั้นต่าง ๆ
18. สาเหตุสำคัญที่ทำให้รัชกาลที่ 5 ทรงเล็งเห็นความไม่เหมาะสมของประเพณีทาส คือ ข้อใด?
- การติดต่อกับชาวตะวันตก
 - สังคมไทยระยะนั้นเจริญขึ้นมาก
 - ประชาชนที่ได้รับการศึกษาเรียกร้องให้เลิกทาส
 - รัชกาลที่ 5 ทรงศึกษาเรื่องทาสมาตั้งแต่ทรงพระเยาว์
 - รัชกาลที่ 5 ทรงเห็นว่า นายทาสเอาเปรียบทาสเกินไป

19. รัชกาลที่ 5 ทรงใช้แนวทางในข้อใดในการเลิกทาส?

- ก. ทรงปรึกษาทหารหรือกับพระญาติวงศ์
- ข. ทรงปรึกษาทหารหรือกับข้าราชการทั่วไป
- ค. ทรงปรึกษาขอความร่วมมือกับนายทาส
- ง. ทรงปรึกษาหรือกับสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน
- จ. ทรงดำเนินการไปโดยลำพังพระองค์เอง โดยอาศัยอำนาจแห่งกษัตริย์

20. เหตุใดรัชกาลที่ 5 จึงทรงวางแผนให้ ทาสในเรือนเบี้ย ได้รับการปลดปล่อยเป็นไทก่อนทาสประเภทอื่น?

- ก. เพราะทรงเห็นว่าทาสประเภทนี้มีค่าตัวถูกที่สุด
- ข. เพราะทรงเห็นว่าทาสประเภทนี้ไม่มีประโยชน์ต่อนายทาสเท่าใดนัก
- ค. เพราะทรงเห็นว่าทาสประเภทนี้ได้รับความอับยัตติธรรมมากที่สุด
- ง. เพราะทรงเห็นว่าทาสประเภทนี้มีวัยชรามากแล้ว ควรได้รับการปลดปล่อยก่อน
- จ. เพราะทรงเกรงว่า ถ้าปล่อยทาสประเภทอื่น จะสิ้นเปลืองเงินงบประมาณชดเชวนายทาสมาก

21. พระราชบัญญัติพิทักษ์เกษียณอายุลูกทาสลูกไท ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ใ้กำหนดเงื่อนไขอย่างไรบ้าง?

- ก. ห้ามซื้อขายทาสในพระราชอาณาจักร
- ข. กำหนดราคาค่าตัวทาสให้ถูกลงกว่าเดิมเมื่ออายุครบ 18 ปีแล้ว
- ค. ให้ลูกทาสที่เกิดในสมัยรัชกาลที่ 5 ทุกคน เป็นอิสระเมื่ออายุครบ 18 ปี
- ง. ให้ลูกทาสที่เกิดเฉพาะในปีที่รัชกาลที่ 5 เสวยราชย์เมื่ออายุครบ 21 ปีแล้วให้เป็นอิสระ
- จ. ให้ลูกทาสที่เกิดตั้งแต่ปีที่รัชกาลที่ 5 เสวยราชย์เป็นต้นไป เมื่ออายุ 21 ปีแล้วให้เป็นอิสระ

22. ท่านคิดว่า การเลิกทาสได้สำเร็จนั้น มีผลดี ต่อประเทศอย่างไร?
- ทำให้ประเทศเจริญทัดเทียมอารยประเทศอย่างรวดเร็ว
 - ทำให้รัชกาลที่ 5 ทรงได้รับการถวายพระสมัญญานามว่า "พระบาทสมเด็จพระปิยะมหาราช"
 - ทำให้ประเทศไทยมีเอกราชและอิสระเสรีเท่าเทียมประเทศทางตะวันตก
 - ทำให้การปรับปรุงประเทศไทยในด้านต่าง ๆ เป็นไปโดยสะดวก
 - ทำให้ประเทศไทยเป็นที่ยอมรับแก่นานาประเทศว่าเจริญมากที่สุด
23. ทำไมรัชกาลที่ 5 จึงทรงใช้วิธีการเลิกทาสไม่เหมือนกันทั่วประเทศ?
- เพราะทรงถือหลักการกระจายอำนาจ
 - เพราะทรงอนุโลมตามที่นายทาสเสนอแนะมา
 - เพราะทรงอนุโลมตามที่เจ้าเมืองในแต่ละภูมิภาคเสนอแนะมา
 - เพราะทรงอนุโลมตามสภาพภูมิประเทศและเหตุการณ์ของแต่ละท้องถิ่น
 - เพราะทรงเห็นว่าบางภูมิภาคอยู่ห่างไกลจากส่วนกลางและควบคุมไม่ทั่วถึง
24. การเลิกทาสมีผลดีต่อการเมืองของไทยอย่างไร?
- ทำให้ผู้นำประเทศปกครองประชาชนได้ง่ายขึ้น
 - เปิดโอกาสให้พลเมืองไทยทั้งหลายรู้จักแนวคิดแบบประชาธิปไตย
 - เป็นการขจัดอุปสรรคในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางการเมือง และการปกครองของไทย
 - ทำให้ทาสในสมัยรัชกาลที่ 5 ตระหนักในสิทธิเสรีภาพของตนและไม่พอใจที่จะเป็นทาสต่อไป
 - เป็นการยกฐานะของพลเมืองทั้งประเทศให้สูงทัดเทียมกัน สะดวกต่อการปกครองแบบประชาธิปไตย

คำชี้แจง จงอ่านข้อความต่อไปนี้โดยละเอียด แล้วตอบคำถามข้อ 24 - 27

ข้อความต่อไปนี้คัดลอกมาจากประกาศในรัชกาลที่ 4 ความว่า

"...เซอร์ รอเบอर्ट ซอมเบอ กงสุลอังกฤษทำหนังสือมายื่นเจ้าพนักงานกรมท่า ขอให้ให้นำขึ้นมารายบังคมทูลพระกรุณาว่า ชุมนางที่เมืองอังกฤษมีหนังสือเข้ามาว่า กรุงเทพฯ กับกรุงอังกฤษได้ทำหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีแล้ว ลูกค้าคนในบังคับอังกฤษเกิดบุตรที่ กรุงเทพฯ หลายคน ในกฎหมายสำหรับบ้านเมืองมีว่าถ้าบิดาเป็นคนอังกฤษ บุตรก็เป็นคนในบังคับอังกฤษตามบิดานั้น . โปรดเกล้าฯ รับสั่งว่า ขรรณนิยมอังกฤษและประเทศทางยุโรป นั้น หากใครช่วยคนเป็นทาสซื้อขายเหมือนกรุงเทพฯ ไม่ ตั้งแต่บัดนี้สืบไป ผู้ใดจะช่วยคนเป็นทาสซื้อขายก็ให้ตีสวนคู่ให้แน่นอน อย่าให้ช่วยคนในบังคับอังกฤษและคนในบังคับชาวต่างประเทศ ยุโรปมาเป็นทาสเป็นอันขาด..."

25. ความมุ่งหมายสำคัญของข้อความข้างต้น คือข้อใด?

- ก. ห้ามนำชาวอังกฤษและชาวยุโรปมาเป็นทาส
- ข. ห้ามนำลูกค้าของประเทศอังกฤษมาเป็นทาส
- ค. ห้ามนำคนในบังคับประเทศอังกฤษมาเป็นทาส
- ง. ห้ามนำคนในบังคับประเทศทางตะวันตกมาเป็นทาส
- จ. ห้ามนำชาวเอเชียที่อยู่ในบังคับชาวอังกฤษมาเป็นทาส

26. ทำไมรัชกาลที่ 4 จึงต้องออกประกาศฉบับนี้?

- ก. รัชกาลที่ 4 ไม่มีพระราชประสงค์ที่จะให้บุตรหลานของลูกค้าในบังคับอังกฤษเป็นทาสในกรุงเทพฯ
- ข. รัชกาลที่ 4 ทรงตระหนักว่า ประเทศทางตะวันตกไม่พอใจระบบทาสของไทย
- ค. รัชกาลที่ 4 ไม่มีพระราชประสงค์ที่จะให้คนในประเทศทางยุโรปมาเป็นทาสในกรุงเทพฯ
- ง. เซอร์โรเบอर्ट ซอมเบอ ขอร้องให้พระองค์ออกประกาศฉบับนี้
- จ. พระเจ้ากรุงอังกฤษส่งหนังสือมาบังคับไทยในเรื่องนี้

27. รัชกาลที่ 4 ไม่ออกประกาศฉบับนี้ อาจจะมีอะไรเกิดขึ้น?

- ก. ไม่เกิดอะไรขึ้นเลยเพราะเป็นสิทธิของไทย
- ข. ลูกหลานของลูกค้าอังกฤษจะเป็นทาสมากยิ่งขึ้น
- ค. คนในบังคับยุโรปและอังกฤษจะเป็นทาสมากยิ่งขึ้น
- ง. ประเทศไทยกับประเทศตะวันตกจะมีปัญหาขัดแย้งกันยิ่งขึ้น
- จ. ประเทศอังกฤษอาจจะตัดสัมพันธ์ทางการทูตกับไทย เพราะไทยทำผิดกฎหมายระหว่างประเทศ

28. ทำไมประเทศอังกฤษจึงต้องมีหนังสือดังกล่าวมาถึงรัชกาลที่ 4?

- ก. เพราะอังกฤษเกรงว่าพวกพ้องของตนจะลำบาก
- ข. เพราะอังกฤษเกรงว่าคนในบังคับของตนจะตกเป็นทาสในไทย
- ค. เพราะรัฐบาลอังกฤษต้องการให้รัชกาลที่ 4 ยกเลิกทาส
- ง. เพราะอังกฤษเกรงว่า กิจการค้าของตนจะเสียหายถ้าลูกค้าเป็นทาสในกรุงเทพฯ
- จ. เพราะคนในบังคับอังกฤษฟ้องร้องไปยังกงสุลอังกฤษ

คำชี้แจง จงอ่านข้อความต่อไปนี้โดยละเอียด แล้วตอบคำถามข้อ 29 - 31

รัชกาลที่ 5 ทรงอ้างว่า การที่ทรงเลิกทาสก็เพราะมีปัญหาดังต่อไปนี้

"...อายี่ ผู้หนีไปแอบแฝงตามตัวยาก นั้นจะเอาไปประหารชีวิตเสีย เพราะเป็น ผู้คิดอ่านก่อเยี่ยงอย่างจะเกิดองขึ้นในบ้านในเมือง อนึ่ง เพราะมันวิ่งเข้าไปเป็นผองคึกโครม รongเท้าผู้มีบุญไม่รู้ตัว แควจะเสียมเขาควายให้ชีวิตกัน..."

29. ปัญหาข้างต้นเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับข้อใด?

- ก. สังคม
- ข. ประเพณี
- ค. เศรษฐกิจ
- ง. วัฒนธรรม
- จ. กฎหมาย

30. ขอความข้างต้นกล่าวถึงเรื่องอะไร?

- ก. ทาสหนีนาย ไปอาศัยอยู่ในช่อง
- ข. ทาสหนีนาย ไปอาศัยอยู่กับผู้มีบุญ
- ค. ทาสหนีนาย ไปอยู่ที่หน้าหัวควาย
- ง. ทาสหนีนาย ไปอาศัยอยู่บ้านซาราซการ
- จ. ทาสหนีนาย ไปอาศัยอยู่กับเจ้านายขุนนาง

31. ทำไมรัชกาลที่ 5 จึงทรงคิดว่าเป็นปัญหาร้ายแรงถึงขั้นประหารชีวิต?

- ก. เพราะผิดชนบประเพณี
- ข. เพราะทาสหลบหนีนายไปตั้งของโจร
- ค. เพราะทาสจะเสียมเขาควายเป็นชีวิตกัน
- ง. เพราะทาสมักจะหลบหนีไปซ่อนหน้าหัวควาย ทำให้นายทาสเดือดร้อนมาก
- จ. เพราะทาสยุ่งให้นายแก่กับนายใหม่ ทะเลาะวิวาทกัน

คำชี้แจง จงอ่านข้อความต่อไปนี้โดยละเอียด แล้วตอบคำถามข้อ 32 - 34

"... เพราะลูกทาสนี้ แต่เล็กมาก็ได้ให้นายใช้จนโตไม่ได้รำเรียนวิชาการสิ่งใดฝึกหัดจนชำนาญอยู่แต่ในการที่จะเป็นทาสปฏิบัติ ไม่รู้ในการทำมาหากินสิ่งไรมาก ถ้าเวลาว่างก็หัดเล่นเบ๊ยมาแต่เล็กจนโต นิสัยของทาสก็อบรมตัวแน่นหนาเห็นเป็นมีความสุขสบายดีกว่าจะไปหากินอย่างอื่น ๆ ..."

32. จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าระบบทาสก่อให้เกิดผลเสียทางใดแก่ประเทศไทย?

- ก. สังคม
- ข. อาชีพ
- ค. เศรษฐกิจ
- ง. การปกครอง
- จ. การทำมาหากิน

33. ข้อความนี้ชี้ให้เห็นอะไร?

- ก. ทาสมีความสุขสบายดี
- ข. ทาสไม่ชอบทำงานอย่างอื่น
- ค. ทาสไม่รู้จักทำมาหากินอะไรเลย
- ง. ทาสใช้เวลาว่างฝึกหัดงานรับใช้นายจนชำนาญ
- จ. นายทาสอบรมทาสให้รู้จักเล่นเบี้ยมาตั้งแต่เล็ก

34. อะไรเป็นมูลเหตุที่สนับสนุนให้ทาสพอใจที่จะเป็นทาสตลอดไป

- ก. การเป็นทาสเป็นสิ่งสุขสบาย
- ข. การพนันและนิสัยใจคอที่ไม่ดีของทาส
- ค. การได้รับการศึกษาและความสุขสบายที่ทาสได้รับ
- ง. การได้รับการศึกษาและไม่รู้วิธีทำมาหากินอื่น ๆ
- จ. การที่ทาสรู้แต่วิธีการรับใช้นายทาสแต่อย่างเดียว

คำชี้แจง จงอ่านข้อความต่อไปนี้โดยละเอียด แล้วตอบคำถามข้อ 35 - 37

ข้อความต่อไปนี้ เป็นพระราชปรารภในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในขณะดำเนินการเลิกทาส มีความว่า

"...การที่จะเลิกถอนโดยเร็วานั้น... ก็เป็นทางที่ขาดทุนเสียทรัพย์ของผู้ที่ช่วยได้ ทาสไว้แต่เดิมนั้น จึงทรงผัดผันแก้เรื่องทาสที่ไม่เป็นการขาดทุนสิ่งใด เพราะทรงหวังตั้งพระราชหฤทัยแต่ให้เป็นคุณประโยชน์ ไม่ทรงอยากให้เป็นโทษใดคือครอนรำคาญต่าง ๆ จึงได้ทรงไว้เป็นปานกลาง พอให้เป็นหนทางที่จะได้ใช้ลูกจ้างบางใช้ทาสบ้าง ระคนปนกันพอเคยใจไว้ เพราะไม่ทรงอยากให้เป็นเจ้าของทรัพย์ขาดทุนเดิม..."

35. รัชกาลที่ 5 ทรงยึดหลักนโยบายในการเลิกทาสข้อใด?

- ก. หลักกำไรขาดทุนและทางสายกลาง
- ข. หลักคุณประโยชน์และทางสายกลาง
- ค. หลักคุณประโยชน์และหลักกำไรขาดทุน
- ง. หลักการให้ระบบลูกจ้างและทางสายกลาง
- จ. หลักกำไรขาดทุน และหลักการให้ระบบลูกจ้าง

36. ทำไมรัชกาลที่ 5 จึงทรงปรารถนาจะเลิกทาสโดยเร็วไม่ได้?

- ก. ทรงเกรงว่าทาสจะเสียเปรียบนายทาส
- ข. ทรงเกรงว่านายทาสจะเดือดร้อนราคาถู
- ค. ทรงเห็นแก่ผลประโยชน์ของบุคคลหลายฝ่าย
- ง. ทรงเกรงว่านายทาสหรือเจ้าของทรัพย์จะขาดทุน
- จ. ทรงอยากให้เวลานายทาสรู้จักใช้ลูกจ้างแทนทาส

37. ในข้อใดที่ช่วยให้การเลิกทาสได้ผลดียิ่งขึ้น?

- ก. ต้องส่งเสริมการศึกษาวิชาชีพของประชาชนให้กว้างขวาง
- ข. ต้องใช้อำนาจพระมหากษัตริย์สั่งเลิกทาสทันทีโดยเด็ดขาด
- ค. ต้องห้ามประชาชนเล่นเบี้ยการพนัน
- ง. ต้องกวาดกลางนายทุนนายเงิน
- จ. ส่งเสริมอาชีพทำไร่ไถนา

38. ข้อใดที่ไปถึงพระราชปรารภของรัชกาลที่ 5 ถึงสาเหตุของการที่ลูกทาสเป็นไทยแล้วต้องกลับมาเป็นทาสอีก?

- ก. เพราะลูกทาสพอใจที่จะเป็นทาส
- ข. เพราะลูกทาสหวงใยพ่อแม่ที่เป็นทาสอยู่
- ค. เพราะลูกทาสไม่สามารถรับภาระเสียภาษีให้แก่รัฐบาลได้
- ง. เพราะนายทาสใช้เล่ห์เหลี่ยมนำลูกทาสที่อิสระแล้วมาเป็นทาสอีกจนได้
- จ. เพราะลูกทาสไม่สามารถศึกษาเล่าเรียนวิชาชีพตามที่รัฐบาลกำหนดให้ได้

39. บอนเบี้ยการพนัน มีประโยชน์ต่อประเทศชาติในสมัยรัชกาลที่ 5 หรือไม่?

- ก. ไม่มีประโยชน์อันใดเลย มีแต่จะทำให้บุคคลในชาติเกียจคร้าน
- ข. มีประโยชน์ในแง่ที่เป็นรายได้สำคัญของประเทศ
- ค. ไม่มีประโยชน์เพราะทำให้คนสิ้นเนื้อประดาตัว
- ง. ไม่มีประโยชน์เพราะเป็นต้นเหตุให้คนต้องขายตัวลงเป็นทาส
- จ. มีประโยชน์บ้าง คือทำให้คนเราเพลิดเพลิน

40. ประเทศไทยสมัยรัชกาลอินทพรตอนต้นนั้นไม่ปรากฏว่าข้าราชการมีเงินเดือน
คั้งนี้ข้าราชการเหล่านั้นจะดำรงชีพอย่างไร

ก. หารายได้จากการค้าขาย

ข. หารายได้จากการซื้อขายทาส

ค. หารายได้จากการทำนาทำไร่

ง. มีรายได้จากมรดกที่บรรพบุรุษสั่งสมไว้

จ. หารายได้จากการเก็บเงินภาษีราษฎร

กรอบที่ 1

ลักษณะสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

สังคมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ก่อนที่จะมีการเลิกทาสนี้ ลักษณะสังคมแบ่งเป็นชนชั้นต่าง ๆ พอจะแบ่งได้ 5 ชั้นคือ ชนชั้นเจ้า ซึ่งเป็นชนชั้นสูงสุด รองลงมาคือขุนนางชั้นผู้ใหญ่ เป็นพวกที่ถือศักดินาตั้งแต่ 400 ไร่ขึ้นไป จนถึง 10,000 ไร่ ส่วนระดับสามนั้นได้แก่ข้าราชการชั้นผู้น้อย ถือศักดินาสูงสุดเพียง 400 ไร่ ชนชั้นเหล่านี้ทำหน้าที่บริหารประเทศ

สำหรับชนชั้นไพร่ เป็นพลเมืองสามัญ มีจำนวนมากที่สุด เป็นผู้ประกอบอาชีพแทบทุกชนิด เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน ฯลฯ ดังนั้นจึงเป็นกำลังสำคัญที่สุดของบ้านเมืองทางเศรษฐกิจ แต่ในทางสังคมนั้น ชนชั้นไพร่ถูกกดขี่อยู่ภายใต้อำนาจของพวกราชากรและเจ้านาย พวกไพร่ถูกเหยียดหยามต่าง ๆ นานา จนความหมายของคำว่า "ไพร่" กลายเป็น "เลวทรามต่ำช้า" ไป ชนชั้นนี้มีศักดินาอย่างสูงเพียง 25 ไร่ ถึงแม้ไพร่จะ "เลวทรามต่ำช้า" ในสังคมไทยเพียงใด แต่ก็ยังดีกว่า ชนชั้นทาส ซึ่งถือเป็นพลเมืองชั้นต่ำที่สุด ไพร่ดีกว่าทาสตรงที่มีอิสระพอสมควร มีกรรมสิทธิ์ในตนเอง อยากจะประกอบอาชีพใด ๆ ก็ได้ จะไปไหน ๆ ก็ได้ ส่วนทาสนั้นไม่มีกรรมสิทธิ์ในตนเอง มีอาชีพรับใช้นายทาส ไม่มีอิสระภาพต้องอยู่ในบังคับของนายทาส ซึ่งจะยกหรือขายให้แก่ผู้ใดก็ได้ตามใจชอบ ทาสมีศักดินาต่ำที่สุดในสังคมไทยคือมีเพียง 5 ไร่เท่านั้น

อย่างไรก็ตาม การแบ่งชนชั้นของบุคคลในสังคมไทยไม่เด็ดขาดหรือตายตัว เหมือนกับวรรณะในประเทศอินเดีย การเปลี่ยนแปลงชั้นของบุคคลในสังคมไทย เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เช่น บุคคลในชนชั้นไพร่ อาจตกยากต้องขายตัวลงเป็นทาสไปก็ได้

กรอบที่ 2

จากเนื้อหาในกรอบที่ 1 ทำให้ทราบว่า สังคมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์นั้น มีการแบ่งชั้นบุคคลออกเป็น 5 ระดับ จากสูงสุดไปต่ำสุด ดังนี้

ก. พระ, พวกราชา, ขุนนาง, ไพร และ ทาส

ข. เจ้า, ขุนนางชั้นผู้ใหญ่, ขุนนางชั้นผู้น้อย, ไพร และ ทาส

ก. โปรดฯ รอบที่ 3

ข. โปรดฯ พลิกไปกรอบที่ 4

กรอบที่ 3

นักเรียนเลือกข้อ ก. ที่ว่า สังคมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์นั้น แบ่งชั้นบุคคลออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ พระ, เจ้า, ขุนนาง, ไพร และ ทาส นั้น ยังไม่ถูกต้อง เพราะ พระ จัดเป็นชนชั้นพิเศษ

โปรดศึกษากรอบที่ 4 ต่อไป

กรอบที่ 4

ท่านเลือก ขอ ข. ถูกต้องแล้ว ชั้นในสังคมไทยอาจแบ่งได้เป็น 5 ชั้น
จากสูงสุดไปสู่ต่ำสุด ดังนี้ คือ

พวกเจ้า, ชุมนางชั้นผู้ใหญ่, ชุมนางชั้นผู้น้อย, ไพร และ ทาส การที่ท่าน
เลือกตอบข้อนี้บ่งว่า ท่านมีความเข้าใจดีแล้ว ดังนั้นจึงขอถามว่า

ถ้าพวกเจ้าและชุมนาง เป็นชนชั้นที่มีความสำคัญในด้านการปกครองและ
บริหารประเทศแล้ว พวกไพร่ และทาสมีความสำคัญต่อประเทศในด้านใดบ้าง?

- ก. ไพร มีความสำคัญต่อประเทศในด้านเศรษฐกิจ ส่วนทาสมีความสำคัญ
ในด้านแรงงาน
- ข. ไพร มีความสำคัญต่อประเทศในด้านเศรษฐกิจ ส่วนทาสไม่มีคุณค่าใดๆ
ต่อประเทศเลย

ถ้าท่านเลือกขอ ก โปรดพลิกไปกรอบที่ 5

ถ้าท่านเลือกขอ ข โปรดพลิกไปกรอบที่ 6

กรอบที่ 5

ถูกทองแล้ว เก่งมากทองชอชมเซย

ไพร์ มีความสำคัญต่อประเทศในค่านเศรษฐกิจ เพราะไพร์ก็คือพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ ทำหน้าที่เป็นผู้ผลิตทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ ส่วนทาสนั้นนับได้ว่า เป็นแรงงานที่สำคัญ เพราะสังคมไทยเป็นสังคมกสิกรรม ซึ่งต้องใช้แรงงาน ข้าราชการ และขุนนางผู้ใหญ่ที่มีที่ดินมาก ๆ ย่อมต้องการแรงงานคนเป็นจำนวนมากมาประกอบการกสิกรรมนั้น แรงงานที่ถูกที่สุดก็ได้แก่พวกทาสนั่นเอง ดังนั้นข้าราชการและพวกที่มีที่ดินมาก ๆ จึงนิยมซื้อทาสไว้ใช้งานเป็นจำนวนมาก

ศึกษากรอบที่ 7 ต่อไป

กรอบที่ 6

ยังไม่ถูกทองนัก ไพร์มีความสำคัญต่อประเทศในค่านเศรษฐกิจจริงอยู่ แต่มีใชวาทาสจะไม่มีคุณค่าใด ๆ ต่อประเทศเลย ทั้งนี้เพราะทาสเป็นแรงงานที่ถูกมากที่สุด เหมาะที่จะนำไปใช้ในงานกสิกรรม พวกข้าราชการและขุนนางผู้ใหญ่หรือผู้มั่งคั่งที่มีที่ดินมาก ๆ นิยมใชทาสประกอบกิจการกสิกรรมของตน

โปรดกลับไปตอบคำถามกรอบที่ 4 ใหม่ แล้วเลือกคำตอบที่ถูก

กรอบที่ 7

การแบ่งชนชั้นในสังคมไทย ต่างจากการแบ่งชั้นวรรณะในสังคมอินเดีย
อย่างไร?

- ก. วรรณะหรือชนชั้นของอินเดียกับชนชั้นของไทย มีลักษณะเคร่งครัด
ตายตัว เหมือนกัน คือ ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้
- ข. การแบ่งชั้นวรรณะของไทย ไม่เคร่งครัด ตายตัว หรือเปลี่ยนแปลง
ไม่ได้เหมือนกับการแบ่งชั้นวรรณะของอินเดีย

ถ้าท่านเลือกข้อ ก โปรดพลิกไปกรอบที่ 8

ถ้าท่านเลือกข้อ ข โปรดพลิกไปกรอบที่ 9

กรอบที่ 8

ท่านเข้าใจผิด สังคมของอินเดียนั้นแบ่งชั้นวรรณะกันอย่างเด็ดขาด และถือชั้นวรรณะกันรุนแรง ไม่เป็นไปในลักษณะยืดหยุ่น ผู้ใดเกิดมาในชนชั้นใดก็จะอยู่ในชนชั้นนั้นตลอดไป จะเปลี่ยนแปลงไม่ได้ ผิดกับชนชั้นของไทย ไม่เคร่งครัด สามารถยืดหยุ่นได้ เช่น

บุคคลที่อยู่ในชนชั้นไพร่ ถ้าศึกษาหาความรู้จนสามารถรับราชการมีความดีความชอบได้รับยศเป็นขุนนางใหญ่ ก็สามารถเลื่อนฐานะตนเองให้อยู่ในชนชั้นขุนนางได้ ไม่ผิดแปลกอะไร

ดังนั้นในกรณีเดียวกัน ถ้าหากทาสสามารถหาเงินมาไถ่ตัวเองได้เป็นอิสระ ทาสนั้นก็กลายเป็นไพร่ หรือประชาชนพลเมืองธรรมดาได้หรือไม่

ก. ได้

ข. ไม่ได้

ถ้าท่านเลือกข้อ ก ไปรคพลิกไปกรอบที่ 10

ถ้าท่านเลือกข้อ ข ไปรคพลิกไปกรอบที่ 11

กรอบที่ 10

ท่านตอบว่า "ได้"

ถูกต้องแล้ว เอาจริงถึงขั้นนี้ท่านมีความรู้เรื่องสภาพสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นได้ดีพอควรทีเดียว เปิดไปกรอบที่ 12 ศึกษาเรื่องราวของทาสต่อไปได้เลย

กรอบที่ 11

การที่ท่านตอบว่า "ไม่ได้" นั้น แสดงว่าท่านยังไม่เข้าใจเรื่องนี้ดีนัก สงสัยว่าผู้เขียนอธิบายไม่ชัดเจนแน่ เพราะฉะนั้นขออธิบายใหม่ว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่ไม่กำหนดชั้น หรือฐานะของบุคคลตายตัว บุคคลที่เป็นไพร่ ถ้ามีความสามารถ มีความรู้ก็อาจเลื่อนฐานะของตนขึ้นไปอยู่ในระดับชั้นขุนนางได้ โดยเข้ารับราชการสนองพระเดชพระคุณพระมหากษัตริย์ หรือขุนนางที่ประพฤติดันแล้ว หลงใหลการพนันจนหมดตัว ก็อาจถูกปลดออกจากงาน ตองชายตัวลงเป็นทาสก็ได้

ดังนั้น ขอให้พลิกกลับไปศึกษากรอบที่ 8 ใหม่ แล้วเลือกคำตอบที่ถูกต้อง

กรอบที่ 12

ความเป็นมาของประเพณีทาส

นักเรียนได้ทราบแล้วว่า ฐานะของทาสในสังคมไทยนั้นต่ำต้อยเพียงใด แต่อย่างไรก็ตาม เรื่องของทาสมิใช่มีเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น ทาสมีอยู่ในเกือบทุกประเทศ ประเพณีทาสมีมาแต่สมัยดึกดำบรรพ์นับพัน ๆ ปีมาแล้ว คำว่าทาสเป็นภาษาบาลีและสันสกฤต ภาษาไทยเรียกว่า ซา เจ้าของทาส เรียกว่า เจ้าซา

ประเพณีทาสเกิดจากการที่คนสมัยก่อนทำศึกสงครามต่อกัน ฝ่ายที่พ่ายแพ้ยอมถือนำมาจากศิโยลยให้เป็นข้ารับใช้การงานไปจนตลอดชีวิต ทาสจำพวกนี้เรียกว่าทาส-เชลย แต่ต่อมามีทาสประเภทอื่น ๆ เพิ่มขึ้นอีก ดังจะได้อธิบายรายละเอียดในบทต่อไป

ประเพณีทาสของชนชาวไทย จะมีมาแต่เมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานเป็นที่ชัดเจนนัก ตามที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงนำมากล่าวไว้ในปาฐกถา เรื่อง "ลักษณะการปกครองประเทศสยามแต่โบราณ" ก็ทรงกล่าวพอสรุปได้ว่าในสมัยสุโขทัยไม่ปรากฏว่ามีทาสกรรมกร คงเริ่มมีในสมัยอยุธยาโดยได้รับอิทธิพลมาจากขอม แต่สมเด็จพระศรีสุทนต์ (จิตร ภูมิศักดิ์) ได้อ้างไว้ในหนังสือ เรื่อง "โฉมหน้าศักดินาไทย" ว่า ปรากฏพบเรื่องราวของทาส ในสมัยสุโขทัย ในกฎหมายลักษณะโจร ซึ่งจารึกในหลักศิลาพบที่ริมทางเข้าวัดมหาธาตุเมืองสุโขทัย

อย่างไรก็ตามมีหลักฐานแน่ชัดว่า สมัยอยุธยาตอนต้น ได้มีกฎหมายกล่าวถึงทาสในคัมภีร์พระธรรมศาสตร์แล้ว ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าสามพระยา (พระบรมราชาธิราชที่ 2)

ต่อมา ประเพณีทาสนี้ก็ได้ออกทอดมาถึงสมัยต้นแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ซึ่งสันนิษฐานว่า จะเป็นสมัยที่ระบบทาสในแผ่นดินไทยได้เจริญ และขยายตัวขึ้นมาก จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้เลิกในปี พ.ศ.

กรอบที่ 12 - ข

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า

1. ประเพณีทาสของไทยจะเริ่มมีขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อใดนั้น ยังเป็นปัญหา
ที่สรุปแน่นอนไม่ได้

2. แดกกฎหมายลักษณะทาสนั้นตราขึ้นเป็นครั้งแรก ในสมัยอยุธยาตอนต้น

3. ระบบทาสในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นสืบเนื่องจากระบบทาสในสมัย

อยุธยา

กรอบที่ 13

ท่านได้เรียนรู้เรื่องความเป็นมาของทาสแล้ว แต่ก่อนที่จะศึกษาค้นคว้าต่อไป
ตรวจสอบความรู้อของตนเองเสียหน่อยว่าถูกต้องหรือไม่ โดยเลือกทำเครื่องหมาย ๐
ล้อมรอบตัวอักษรหน้าคำตอบที่ถูกต้องที่สุด เพียงคำตอบเดียว แล้วตรวจสอบคำตอบ
ที่เฉลยไว้ในหน้าต่อไป โปรดอย่าดูคำตอบก่อนเป็นอันขาด

1. จากบทความในกรอบที่ 12 ทำให้ทราบว่า มีกฎหมายรับรองการมีทาส
เป็นครั้งแรกในไทยในสมัยใด?

- ก. สุโขทัย
- ข. อโยธยา
- ค. รัตนโกสินทร์

2. คัมภีร์พระธรรมศาสตร์ในสมัยอโยธยากล่าวถึง "ทาส" หรือไม่?

- ก. ไม่กล่าวถึงเลย
- ข. มีกล่าวไว้
- ค. ไม่มีหลักฐานแน่นอน

3. ระบบทาสในสมัยรัตนโกสินทร์สืบเนื่องมาจาก.....

- ก. ระบบทาสของขอม
- ข. ระบบทาสในสมัยสุโขทัย
- ค. ระบบทาสในสมัยอโยธยา

4. เมื่อศึกษาความเป็นมาของทาสในประเทศไทยแล้ว ท่านคิดว่าในสมัยสุโขทัยมีทาสหรือไม่?

- ก. คิดว่า มีทาสในสมัยสุโขทัย เพราะคัมภีร์พระธรรมศาสตร์บ่งไว้อย่างแน่ชัดว่า มีทาส
- ข. คิดว่า ในสมัยสุโขทัย ไม่มีทาสแน่ ๆ เพราะเป็นสมัยที่ทุกคนเป็นอิสระรักความเป็นไทย
- ค. ยังสรุปแน่นอนไม่ได้ เพราะสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงกล่าวสันนิษฐานว่าในสมัยสุโขทัยไม่มีทาส แต่ จิตรภูมิศักดิ์ อ้างหลักฐานจากจารึกว่ามีทาสแน่นอนในสมัยสุโขทัย

เฉลย

1.	ข.
2.	ข.
3.	ค.
4.	ค.

กรอบที่ 14

มูลเหตุที่สนับสนุนการมีทาส

ทาสโคชขายตัวกลายเป็นระบบที่เข้มแข็งถึงกับมีการออกกฎหมายรับรองดังกล่าวแล้ว ที่เป็นเช่นนั้นเพราะสภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมไทยในสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีลักษณะเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกให้มีการมีทาสโคชขายตัวขึ้นไปมาก ดังเราจะได้พิจารณาถึงสภาพการณ์ดังกล่าว พอสังเขปต่อไป

สภาพทางการเมือง หรือ การปกครอง

เนื่องจากในสมัยอยุธยาไทยได้รับวิธีการปกครองมาจากชอม ซึ่งเป็นแบบนายปกครองยาว ลักษณะเช่นนี้ย่อมมีผลกระทบกระเทือนถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมความเป็นอยู่เป็นแบบนายกับยาว หรือ เจากับข้า การแบ่งชั้นทางสังคมดังกล่าวย่อมเป็นการส่งเสริมให้มีการเอาคนลงเป็นทาสได้ง่ายขึ้น

สภาพทางเศรษฐกิจของไทย

สภาพเศรษฐกิจของไทยสมัยอยุธยา และรัตนโกสินทร์ มีส่วนส่งเสริมธรรมเนียมการมีทาสโคชขายตัวยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากว่าในสมัยก่อนไม่ปรากฏว่าราชการซึ่งเป็นส่วนสำคัญของบ้านเมืองใดมีเงินเดือนตามตำแหน่ง หากแต่ได้มีสิทธิถือครองที่ดิน ประกอบกับสังคมไทยเป็นสังคมกสิกรรม ซึ่งต้องใช้แรงงาน ดังนั้นขุนนางผู้ใหญ่ที่มีที่ดินมาก ย่อมต้องการแรงงานคนเป็นจำนวนมาก ทาสจึงเป็นแรงงานที่สำคัญอย่างยิ่งในสมัยนั้น พวกขุนนางและบุรุษชั้นสูงจึงมักจะซื้อทาสไว้ทำงานเป็นจำนวนมาก เพราะการจ้างลูกจ้างทำงานนั้นสิ้นเปลืองกว่าการซื้อทาส จึงไม่ค่อยมีใครนิยมจ้างลูกจ้าง และด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้คนยากจน และชาวไร่ชาวนาที่ประสบความทุกข์ยาก หากินทางเป็นลูกจ้างไม่ค่อยได้ ต้องขายตัวและลูกเมียเป็นทาสอยู่เสมอ

สภาพทางสังคมไทย

ในสมัยนี้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา และถูกรอบงำด้วยผู้ที่มั่งอำนาจกว่า บางคนก็ไม่สามารถที่จะคุ้มครองและหาเลี้ยงชีพโดยลำพังตนเองได้ ต้องพึ่งพาอาศัยผู้ที่เข้มแข็งกว่า โดยการมอบกาย ถวายตัวแกผู้ที่ตนคิดว่าจะคุ้มครองป้องกันตนได้ ทำให้กลายเป็นข้าเถาเถาเลี้ยงและเป็นทาสไปในที่สุด บางคนก็จมลงในกัารพนัน จนสิ้นเนื้อประดาตัว ต้องขายตัวลงเป็นทาสในที่สุด

กรอบที่ 15

กติกาในการตอบคำถาม เหมือนกับกรอบที่ 13 ท่านคงจำได้ตั้งนั้นขอให้
ลงมือทำได้เลย

1. สังคมไทยโดยทั่วไปมีส่วนสนับสนุนการมีทาสในเมืองไทยหรือไม่?
 - ก. สังคมไทยให้การสนับสนุนจนกลายเป็นระบบที่เข้มแข็งถึงกับ
มีการออกกฎหมายลักษณะทาส
 - ข. สังคมไทยไม่สนับสนุน เพราะคนไทยนับถือพุทธศาสนา
 - ค. พวกที่สนับสนุนให้มีทาส คือ พวกนอกศาสนา ซึ่งเป็นแรง
ผลักดันให้สังคมไทยต้องยอมรับการมีทาส
2. อะไรเป็นสาเหตุ ทำให้ทาสในเมืองไทยขยายตัวขึ้นเป็นอันมาก?
 - ก. ไทยรบชนะประเทศใกล้เคียง จึงได้เชลยมามาก
 - ข. สภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และทางสังคมของไทย
สนับสนุนการมีทาส
 - ค. พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ของไทยสนับสนุนการมีทาส
3. ในสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้น สังคมไทยเป็นสังคมประเภทใด?
 - ก. สังคมอุตสาหกรรม
 - ข. สังคมกสิกรรม
 - ค. สังคมมหัตถกรรม
4. สังคมที่ต้องใช้แรงงานคนเป็นจำนวนมากนั้น เป็นสังคมประเภทใด?
 - ก. สังคมอุตสาหกรรม
 - ข. สังคมกสิกรรม
 - ค. สังคมมหัตถกรรม

5. ชนชั้นใดที่เป็นแรงงานในระบบการศึกษาของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์?
- ก. ทาสและไพร่
 - ข. ไพร่
 - ค. ขุนนาง
6. การที่ประชาชนในประเทศไทยส่วนใหญ่โง่เขลา จนไม่สามารถหาเลี้ยงชีพตนโดยอิสระได้ ต้องตกเป็นทาสเชามากมาย เป็นเพราะเหตุใด?
- ก. เพราะส่วนใหญ่ไร้การศึกษา
 - ข. เพราะส่วนใหญ่ยึดมั่นในพุทธศาสนา
 - ค. เพราะส่วนใหญ่เป็นชาวนา

เฉลย

1. ก
2. ข
3. ข
4. ข
5. ก
6. ก

กรอบที่ 16

ประเภทของทาส

ระบบทาสในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ที่ปรากฏในกฎหมายลักษณะพระ-
อัยการทาส ในกฎหมายตราสามดวง ได้จัดแบ่งทาสออกเป็น 7 จำพวก คือ

1. ทาสสินไถ่ หรือ ทาสที่ซื้อมาด้วยทรัพย์
2. ลูกทาสเกิดในเรือนเบี้ย หรือ ทาสในเรือนเบี้ย
3. ทาสที่ได้มาแต่ช่างฝ่ายมิดามารดา
4. ทาสมีผู้ให้
5. ทาสที่ช่วยมาจากทัณฑ์โทษ
6. ทาสที่เลี้ยงไว้ในเมื่อเกิดทุกข์ภัย
7. ทาสเชลย หรือ ทาสที่ได้มาจากการรบทัพจับศึก

ทาสทั้ง 7 นี้ เป็นทาสโดยกบิลเมือง ถ้าไม่มีเงินให้แก่นายเงินครบค่าตัว
แล้ว ก็ไม่มีเวลาที่จะหลุดพ้นเป็นไทได้ ส่วนลูกทาสเกิดแต่ทาสทั้ง 7 จำพวกนั้น ตั้ง
แต่ออกจากครรภ์มารดา ก็ต้องนับว่าเป็นทาส มีค่าตัวไปจนถึงอายุ 100 ปี ก็ไม่หมด
ค่าตัว คือ ทานกิดอายุตั้งแต่ 1 จน 3 เดือน ชาย 6 บาท หญิง 4 บาท พักต์ค่าตัว
เพิ่มขึ้นตามอายุจนชายอายุ 26 ปี ถึง 40 ปี เต็มค่าตัว 14 ตำลึง หญิงอายุ 21 ปี
ถึง 30 ปี เต็มค่าตัว 12 ตำลึง ถ้าชายอายุเกิน 40 ปี หญิงเกิน 30 ปี จึงได้
ถอยค่าตัวลงจนถึงอายุ 100 ปี ก็ยังมีค่าตัวอยู่ ชาย 4 บาท หญิง 3 บาท

กรอบที่ 17

เราลองทำแบบฝึกหัดกันอีกสัก 5 - 6 ข้อ จากสถานการณ์ตัวอย่างที่ยก
มาให้ท่านจงเลือกคำตอบที่ประเภทของทาสที่ถูกต้อง ดังต่อไปนี้

ข้าพเจ้าอายุเงินสุก เมียช่อกลิ่น มีความทุกข์ยาก ต้องขายตัวไปอยู่กับเงินฮวด
ที่บางยี่เรือ สองนิ้วเมียคาท้าวซึ่งแปลคำถึง

ท่านคิดว่า เงินสุก กับ นางกลิ่น เป็นทาสประเภทใดของเงินฮวด

- ก. ทาสที่เลี้ยงไว้ในยามทุกข์ภัย
- ข. ทาสสินไถ่

ถ้าท่านเลือกข้อ ก. โปรดพลิกไปกรอบที่ 18

ถ้าท่านเลือกข้อ ข. โปรดพลิกไปกรอบที่ 19

กรอบที่ 18

ท่านตอบว่า จินสุก กับ นางกลีน เป็นทาสประเภทที่เลี้ยงไว้ในยามทุพภิกขภัย
 นั้น ยังไม่ถูกต้องนัก ทั้งนี้เพราะจินสุกกับนางกลีน ขายตัวเองให้แก่เงินฮวด เช่นนี้จัด
 เป็นทาสประเภทสินไถ่

ส่วนทาสที่เลี้ยงไว้ในยามทุพภิกขภัย คือ ผู้ที่ไม่สามารถทำมาหาเลี้ยงตัวได้
 ในยามเมื่อเกิดข้าวยากหมากแพง ต้องไปอาศัยพึ่งพาผู้อื่นโดยยอมเป็นทาสเขา

อย่าเพิ่งท้อใจ โปรดพลิกไปดูกรอบที่ 17 และเลือกคำตอบที่ถูกต้อง

กรอบที่ 19

ท่านตอบว่า จีนสุกกับนางกลิ่น เป็นทาสสินไถ่ของจีนฮวด ถูกต้องแล้ว เก่งมาก ทั้งนี้เพราะทาสสินไถ่ คือทาสที่ขายตัวเอง หรือถูกผู้อื่นขายให้แทนายเงิน และต้องทำงานจนกว่าจะหาเงินมาไถ่ค่าตัวได้ จึงจะหลุดพ้นเป็นไท ทาสประเภทนี้จึงมีมากที่สุด

ขอให้ท่านลองตอบคำถาม จากตัวอย่างดังต่อไปนี้

ต่อมาอีกกลิ่นเมียขายจีนสุก เกิดลูกฝาแฝดเป็นหญิงหนึ่งชายหนึ่ง อายจีนสุกเห็นลำบากเกรงจะเลี้ยงมิได้ จึงยกให้ขายเลี้ยงทั้งสองคน จีตฮวดโกรธ หาวาจีนสุกลักพาทรัพย์สิ้นของตนไป นำความขึ้นฟ้องต่อศาล ขอให้ตัดสินเอาผิดแก่จีนสุกฐานลักเด็กซึ่งถือเป็นของตนไป

ถ้าท่าน เป็นผู้พิพากษาแห่งศาลนั้น ท่านจะตัดสินอย่างไร

- ก. ตัดสินให้จีนสุกผิด และนำเด็กกลับมาคืนจีนฮวด
- ข. ตัดสินให้จีนฮวดผิด เพราะเด็กทั้งสองเป็นบุตรของจีนสุก จีนสุกจึงมีสิทธิที่จะยกให้ใครก็ได้

ถ้าท่านเลือกข้อ ก โปรดพลิกไปกรอบที่ 20

ถ้าท่านเลือกข้อ ข โปรดพลิกไปกรอบที่ 21

กรอบที่ 20

ท่านตัดสินใจให้เงินอุดหนุน และต้องนำลูกทั้งสองกลับไปยังบ้านจีนฮวด ท่านตัดสินใจ ไฉ่กู่ตอง แม่คูเหมือนจะเป็นการขาดเมตตาธรรมอยู่สักหน่อยก็ตาม ทั้งนี้ เพราะกฎหมายลักษณะทาสในสมัยนั้นได้กำหนดว่า เด็กที่เกิดมาในระยะที่พ่อแม่กำลังเป็นทาส ต้องตกเป็นทาสตามไปควย และ กฎหมายยอมให้ขายเงินไฉ่เด็กเป็นทาสเปล่า ๆ โดยไม่ต้องซื้อ ทาสประเภทนี้ จึงถูกเรียกว่าลูกทาสเกิดในเรือนเบี้ย ทาสประเภทนี้นับว่านางสงสารที่สุด เพราะตั้งแต่เกิดมาก็ต้องกลายเป็นทาสที่มีค่าตัวไปจนถึงอายุ 100 ปี ก็ยังไม่หมด

ขอให้ท่านศึกษากรอบที่ 22 ต่อไป

กรอบที่ 21

การที่ท่านตัดสินใจให้เงินฮวดผิด นับว่าท่านตัดสินใจไม่ถูกต้องเสียแล้ว เพราะที่ภูคนั้นผู้พิพากษาจะต้องตัดสินใจให้เงินฮวดเป็นฝ่ายถูก ทั้งนี้ ท่านก็ทราบอยู่แล้วว่า คนที่เป็นทาส เขายอมไม่มีสิทธิที่จะทำอะไรก็ตามใจชอบ ไม่มีสิทธิแม่จะเป็นเจ้าของเนื้อตัวตนเอง ดังนั้นก็ยอมไม่มีสิทธิเป็นเจ้าของบุตรของตนเองควย กฎหมายลักษณะทาสกำหนดให้เด็กที่เกิดมาในระยะที่พ่อแม่เป็นทาส ต้องตกเป็นทาสนายเงินผู้นั้นควย ดังนั้นบุตรทั้งสองของเงินฮวดต้องตกเป็นทาส เป็นทรัพย์สินสมบัติของเงินฮวดต่อไป เราเรียกทาสประเภทนี้ว่า ลูกทาสเกิดในเรือนเบี้ย

อย่าเพิ่งปวดหัวนะ โปรดพลิกไปดูกรอบที่ 19 และเลือกคำตอบที่ถูกต้อง

กรอบที่ 22

บรรณาธิการนิตยสารพิมพ์ไซเบอร์โพสิทีฟ ชื่อหมอสmith เล่าว่า มีชาวบาง
ปลาสร้อยคนหนึ่งมาปรึกษาว่า เขาคิดจะขายเมียเขาซึ่งอายุ 23 ปี คิดราคาตัว
ตามพิกัดที่หลวงกำหนดให้จะเป็นราคาเท่าใด

ถ้าท่านเป็นหมอสmith ท่านคิดว่าราคาตัวหญิงผู้นี้จะเป็นเท่าไร

ก. 9 ตำลึง

ข. 11 ตำลึง

ค. 12 ตำลึง

ตรวจคำตอบที่ถูกในหน้าต่อไป

กรอบที่ 23

ท่านตอบว่า 12 คำสั่ง

ถูกแฉงเลย เก่งมาก ต้องขอชมเชย เพราะหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 21 ปีถึง 30 ปี คำตัวสูงสุดมีค่าถึง 12 คำสั่ง หญิงผู้นี้อายุเพียง 23 ปี จึงมีคำตัว 12 คำสั่ง
 เอาละ ทำถึงขั้นนี้ได้ถูกต้องหมด นับว่าท่านเข้าใจเรื่องทาสได้ดีพอควร
 ขอให้ศึกษาบท่อนต่อไปแล้วจะทราบว่า ทำไมพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
 จึงทรงเลิกทาส และทรงดำเนินการอย่างไรจึงเลิกทาสได้อย่างละมุนละม่อม
 มิเกิดเหตุร้ายดังในประเทศสหรัฐอเมริกา

ศึกษากรอบที่ 24 ต่อไป

กรอบที่ 24

บุคคลที่ได้รับผลประโยชน์จากการมีทาสและจำนวนทาสในสมัยรัชกาลที่ 5

การศึกษาการเลิกทาสในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้น นอกจากจะพิจารณาถึงที่มาของทาส ตลอดจนลักษณะชนิดของทาสแล้ว จะต้องพิจารณาต่อไปว่า ผู้ที่เป็นเจ้าของทาสนั้นเป็นบุคคลกลุ่มใด และมีอิทธิพลเพียงใด เรื่องนี้วิเคราะห์ตามระบอบการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม ตามที่ได้ศึกษามาแล้ว จะเห็นได้ว่า บุคคลผู้มีอำนาจถือครองที่ดินไคมา ๆ ตามระบบศักดินา ตลอดจนผู้มีอิทธิพลที่จะคุ้มครองทรัพย์สินจำนวนมาก ๆ ได้ก็ไคแก่ พวกขุนนาง ข้าราชการเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นบุคคลเหล่านี้จึงสามารถมีทาสได้เป็นจำนวนมาก

ในสมัยที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นเสวยราชย์นั้น เราควรจะทราบว่า มีจำนวนทาสอยู่ในประเทศสักเท่าไร บาทหลวงสังฆราชปาลกัวชาวฝรั่งเศสที่เข้ามาประเทศไทยระบะนั้นไคคำนวณว่า มีทาสอยู่ถึง หนึ่งในสาม ของจำนวนพลเมืองทั้งหมด ทูตอังกฤษคนหนึ่งยืนยันว่า การกะประมาณของสังฆราชปาลกัวยังต่ำไป ถ้าหากไม่นับคนจีนในเมืองไทย นับแต่เพียงคนไทยแท้ ๆ แล้ว จำนวนทาสก็สูงกว่าหนึ่งในสามเป็นอันมาก ถ้าเมืองไทยในเวลานั้นมีคนสักห้าล้าน ก็มีจำนวนทาสไม่น้อยกว่าสองล้านคน และคนสองล้านนี้อยู่ในมือของผู้มีอิทธิพล ผู้มีกำลัง ผู้มีกำลังพอที่จะก่อการกบฏขึ้น จึงเห็นได้ว่างานเลิกทาสที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทำขึ้นเป็นงานใหญ่และซับซ้อนมากที่สุดทีเดียว

กรอบที่ 25

ยกเว้นพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นเจ้าของทาสทั้งหมดในประเทศโดยปริยาย
แล้ว กลุ่มบุคคลใดที่มีทาสอยู่ในครอบครองเป็นจำนวนมากที่สุด

ก. พวกพอลคา

ข. พวกขุนนาง ชาราคการผู้ใหญ่

ถ้าท่านเลือกข้อ ก โปรดพลิกไปกรอบที่ 26

ถ้าท่านเลือกข้อ ข โปรดพลิกไปกรอบที่ 27

กรอบที่ 26

ท่านตอบว่า พวกพอกาเป็นเจ้าของทาสจำนวนมากที่สุดในสังคมไทย ไม่ถูกต้องเพราะพอกากระทำกิจกรรมที่มีทาสเป็นจำนวนมาก เหมือนกับบุคคลที่มีที่ดินเป็นจำนวนมาก ๆ ที่ต้องกรำไ้แรงงานทาสในการทำไร่ไถนา

โปรดกลับไปศึกษากรอบที่ 24 ใหม่ และตอบคำถามกรอบที่ 25 อีกครั้งหนึ่ง

กรอบที่ 27

ท่านตอบว่า พวกขุนนางข้าราชการผู้ใหญ่ เป็นพวกที่มีทาสจำนวนมากที่สุด ถูกตองแล้ว แต่เพื่อให่แน่ใจว่าท่านเข้าใจเนื้อหาในกรอบที่ 24 อย่างแท้จริง ขอถามว่า

ปัจจัยอะไรที่สนับสนุนให้ข้าราชการผู้ใหญ่เหล่านี้ สามารถมีทาสไว้ใช้งาน เป็นจำนวนมากเช่นนี้

- ก. พวกข้าราชการผู้ใหญ่เหล่านี้เป็นกลุ่มบุคคลที่กษัตริย์ทรงโปรดปรานจนทรงยกทาสให้เป็นจำนวนมาก
- ข. ตำแหน่งหน้าที่การงาน ทำให้ขุนนางข้าราชการมีโอกาสมีทาสได้เป็นจำนวนมาก
- ค. กฎหมายกำหนดให้ขุนนางข้าราชการเหล่านี้ มีทาสได้มากกว่าผู้อื่น

ถ้าท่านเลือกข้อ	ก	โปรดพลิกไปกรอบที่ 28
ถ้าท่านเลือกข้อ	ข	โปรดพลิกไปกรอบที่ 29
ถ้าท่านเลือกข้อ	ค	โปรดพลิกไปกรอบที่ 30

กรอบที่ 28

ท่านตอบว่า การที่ข้าราชการผู้ใหญ่มีทาสครอบครองเป็นจำนวนมาก เพราะเป็นที่โปรดปรานของพระมหากษัตริย์จนทรงโปรดยกทาสให้เป็นจำนวนมาก นั้น ไม่ถูกต้อง ทั้งนี้ เพราะแม้ว่าพระมหากษัตริย์จะทรงเป็นเจ้าของทาสทั้งประเทศ ก็ตาม แต่ตามความจริงแล้ว พระองค์มีทาสไว้ใช้สอยจริง ๆ ไม่มากนัก อาจจะกล่าวได้ว่า น้อยกว่าพวกขุนนางข้าราชการผู้ใหญ่เหล่านี้เสียอีก เพราะฉะนั้นพระองค์ยอมไม่สามารถจะยกทาสให้แก่ขุนนางข้าราชการผู้ใหญ่ที่มีอยู่เป็นจำนวนมากไม่เช่นนั้นได้

โปรดกลับไปดูกรอบที่ 27 ใหม่ แล้วเลือกคำตอบที่ถูกต้อง

กรอบที่ 29

ท่านตอบว่า ตำแหน่งหน้าที่การงาน ทำให้ขุนนาง ข้าราชการผู้ใหญ่เหล่านี้ มีโอกาสมีทาสได้เป็นจำนวนมาก

ถูกต้อง เก่งมาก ต้องขอชมเชย ทั้งนี้ เพราะตำแหน่งหน้าที่การงานของ ขุนนาง ข้าราชการผู้ใหญ่ ทำให้บุคคลเหล่านั้นเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในบ้านเมือง ในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนช่วยเหลือกษัตริย์ในการปกครองประเทศในกิจการสำคัญ ๆ เพื่อเป็นการตอบแทนขุนนาง ข้าราชการก็จะได้รับการแบ่งเฉลี่ยสิทธิและอำนาจในบ้านเมืองไปในตัว และอำนาจเหล่านั้นย่อมนำมาซึ่งความมั่งคั่งได้ดวย ขุนนาง ข้าราชการจึงมีฐานะกลายเป็นนายเงินที่จะรับซื้อทาสไว้ได้ตามต้องการ

ดังนั้นท่านคงสังเกตเห็นแล้วว่า ลักษณะและตำแหน่งหน้าที่การงาน เป็นปัจจัยหนึ่งที่แบ่งแยกบุคคลออกเป็นชนชั้นต่าง ๆ ในสังคม และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลมีฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง แตกต่างกันไปดวย บุคคลใดก็ตามที่ทำงานที่สำคัญ และรับผิดชอบสูงก็ย่อมมีฐานะทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมสูงตามไปดวย เช่น ชนชั้นเจ้านาย ชนชั้นขุนนาง ข้าราชการ ส่วนชนชั้นไพร่และทาสนั้น สังคมไทยถือว่าเป็นบุคคลที่ทำงานที่ไม่สำคัญนัก ดังนั้นฐานะทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม จึงต่ำกว่า 2 พวกที่กล่าวไปแล้วมาก

ศึกษากรอบที่ 31 ต่อไป

กรอบที่ 30

ท่านตอบว่า กฎหมายกำหนดให้ขุนนางข้าราชการเหล่านี้มีทาสได้มากกว่าผู้อื่น
นักเรียนเข้าใจผิด ไม่มีกฎหมายฉบับใดกำหนดไว้เช่นนั้น

ฉะนั้น ขอให้ท่านกลับไปดูกรอบที่ 27 และพิจารณาเลือกคำตอบที่ถูกต้อง

กรอบที่ 31

เนื่องจากขุนนางข้าราชการชั้นผู้ใหญ่มีภาระรับผิดชอบในงานของตนสูง จึงได้รับศักดินา หรืออัตราที่ดินสูงตามไปด้วย กล่าวคือ ถ้าข้าราชการผู้นั้นมียศถึง พระยา จะได้รับศักดินาถึง 10,000 ไร่ ซึ่งมากกว่าพวกเขาสามัญเสียด้วยซ้ำ และด้วยเหตุนี้เอง จึงทำให้มีทาสเป็นจำนวนมาก เพื่อให้ให้ท่านทำอะไรในที่ดินของพวกเขาคนนั่นเอง และนอกจากนี้ยังได้ประโยชน์อื่น ๆ จากทาสอีก เช่น ใช้จ่ายไปทำกิจการที่เป็นอันตรายแทนตนก็ได้ ใช้จ่ายไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้ก็ได้ แต่หาให้ตายไม่ได้ ผิดกฎหมาย และเมื่อมีทาสจำนวนมาก ๆ ก็กลายเป็นกำลังหนุนให้ข้าราชการผู้เป็นเจ้าของทาสมีอิทธิพลมากยิ่งขึ้นไปอีก บ้านนายทาสก็กลายเป็นแหล่งชุมนุมผู้คนเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจจะเป็นอันตรายต่อบ้านเมืองได้

ดังนั้น นอกจากนายทาสจะได้ผลประโยชน์ในตำแหน่งงานจากทาสแล้ว ยังได้ประโยชน์อื่น ๆ ในข้อใดอีก ?

- ก. นายทาสมีสิทธิที่จะเพิ่มค่าตัวทาสได้ตามใจชอบ
- ข. นายทาสจะใช้จ่ายไปศึกษาค้นคว้าหรือทำกิจการอันตรายต่าง ๆ แทนตนได้
- ค. นายทาสจะใช้จ่ายได้ทุกประการ และยังสามารถฆ่าเขียนตีทาสได้ตามใจชอบ

ตรวจคำตอบของท่านในหน้าต่อไป

คำตอบที่ถูกต้อง คือ ข ๒

กรอบที่ 32

เมื่อพิจารณามาถึงขั้นนี้ ท่านอาจวิเคราะห์ได้ว่า กลุ่มบุคคลที่เป็นอุปสรรคสำคัญของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ในการเลิกทาสครั้งนี้ ก็คือ

- ก. กลุ่มข้าราชการขุนนางผู้ใหญ่
- ข. กลุ่มข้าราชการขุนนางผู้น้อย
- ค. เจ้านาย

ตรวจคำตอบของท่านในกรอบต่อไป

กรอบที่ 33

ท่านตอบว่า กลุ่มข้าราชการขุนนางผู้ใหญ่ เป็นอุปสรรคสำคัญในการเลิกทาส ถูกต้อง กลุ่มบุคคลเหล่านี้ทำให้ปัญหาเลิกทาสยุ่งยากซับซ้อนขึ้นเป็นทวีคูณ ทั้งนี้ เพราะพวกนี้เคยได้ผลประโยชน์จากการมีทาสรับใช้มาช้านาน ฉะนั้นถ้าเลิกไปเสีย ก็จะทำให้พวกเขาต้องเสียผลประโยชน์อันเคยได้รับไป จึงยอมไม่พอใจที่จะเลิกทาสและ กลุ่มบุคคลเหล่านี้ล้วนแต่เป็นกลุ่มชนชั้นสูง ขุนนางผู้ใหญ่ ที่ทรงไว้ซึ่งอิทธิพลเป็นอันมาก อาจรวมพวกกันเข้าก่อการกบฏเป็นจลาจลชกขวางขึ้นได้ง่าย ๆ

จึงขอให้ท่านติดตามศึกษาในบทต่อไปว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงดำเนินนโยบายสุขุมลึกซึ้งเพียงใด จึงจะสามารถเลิกทาสได้จนสำเร็จเรียบร้อย ทั้ง ๆ ที่การเลิกทาสครั้งนี้เป็นการทำลายผลประโยชน์และลดถอนอำนาจ อิทธิพลของพวกขุนนางผู้ใหญ่ซึ่งเป็นฐานรองอำนาจของพระองค์เอง ซึ่งนับว่าเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อบัลลังก์ของพระองค์เองและประเทศชาติ

จบเนื้อหาตอนที่ 1 เท่านั้น

ขอให้ท่านพลิกไปอ่านบทสรุปของเนื้อหาตอนที่ 1 ในหน้าต่อไป แล้วกรุณาทำแบบทดสอบตนเอง เพื่อประเมินผลว่าท่านมีความรู้และความเข้าใจความเป็นมาและเรื่องราวของทาสมากน้อยเพียงใด เมื่อท่านทำแบบทดสอบตนเองเสร็จ ก็ตรวจสอบว่าผิดหรือถูก จากเฉลยที่ทำไว้ในหน้าถัดไป แต่จะต้องไม่เปิดเฉลยดูก่อนนะ เมื่อท่านทำเสร็จ และตรวจเรียบร้อยแล้ว พักสักครู่ แล้วขอเชิญอ่านเนื้อหาส่วนต่อไปได้

สรุปเนื้อหาตอนที่ 1

1. สังคมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น อาจแบ่งชนบุคคลออกเป็น 5 ระดับ
 1. ชนชั้นเจ้า
 2. ชนชั้นขุนนางผู้ใหญ่
 3. ชนชั้นขุนนางผู้น้อย
 4. ชนชั้นไพร่
 5. ชนชั้นทาส
2. ชนชั้นทาส เป็นชนชั้นที่ต่ำที่สุดในสังคม เพราะเป็นบุคคลที่ไม่มีอิสระ ต้องอยู่ใต้อำนาจของนายทาส แต่มีความสำคัญต่อสังคมเกษตรกรรมในสมัยนั้น คือเป็นแรงงานที่มีราคาถูกและมีจำนวนมาก
3. ประเพณีการมีทาสของไทยคงมีมานานแล้ว มีกฎหมายรับรองการมีทาสเป็นทางการครั้งแรกในสมัยอยุธยา และระบบทาสในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ก็สืบทอดเนื่องมาจากสมัยอยุธยานั่นเอง
4. สภาพการปกครองที่เป็นแบบนายปกครองบ่าว, สภาพเศรษฐกิจที่ยังคงใช้ระบบซื้อขายแรงงาน และสังคมที่มีระบบชนชั้น ประกอบไปด้วยพลเมืองที่ขาดการศึกษาและคัมภีร์ในอบายมุข ในสมัยอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้น เป็นมูลเหตุสำคัญที่สนับสนุนการมีทาสในประเทศไทย
5. ทาสมี 7 ประเภท แต่ที่สำคัญคือ
 1. ทาสสินไถ่ คือ ทาสที่ซอมมาด้วยทรัพย์
 2. ทาสเชลย คือ ทาสที่ได้มาจากการทำสงครามกัน
 3. ทาสในเรือนเบี้ย คือ ลูกทาสที่เกิดมาในขณะที่พ่อแม่เป็นทาส จึงต้องกลายเป็นทาสมีค่าตัวไปจนตลอดชีวิต และตกเป็นทรัพย์สินของนายทาส

6. บุคคลที่ได้รับผลประโยชน์จากการมีทาสมากที่สุด คือ กลุ่มขุนนางข้าราชการผู้ใหญ่ เพราะ พวกนี้มีทาสเป็นจำนวนมากที่สุดเช่นกัน
7. สังฆราชปาดักัระบว่า ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีทาสเป็นจำนวนถึง หนึ่งในสาม ของประชากรทั้งประเทศ

แบบทดสอบตนเอง ตอนที่ 1

ก. จงเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงหน้าข้อที่ถูกต้อง และเขียนเครื่องหมาย X หน้าข้อที่ผิด

-1. ทาสถ้าไม่มีเงินมาไถ่ถอน จะต้องตกเป็นทาสตลอดชีวิต
-2. ผู้ถือศักดินาตั้งแต่สี่ร้อยไร่ขึ้นไปจนถึงหนึ่งหมื่นไร่ คือ ขุนนางชั้นผู้ใหญ่
-3. ทาสเป็นชนชั้นที่ไม่มีศักดินา
-4. แมว่า "ไพร่" จะเป็นกำลังสำคัญของประเทศในทางเศรษฐกิจ แต่ในทางสังคมกลับถูกเหยียดหยาม จนความหมายของไพร่กลายเป็น "เลวทรามต่ำช้า"
-5. วรรณะของอินเดียแบ่งเป็น 4 วรรณะเหมือนชนชั้นของไทย
-6. ทาส คือ ชนชั้นที่ต่ำที่สุดในสังคมไทย
-7. คัมภีร์พระธรรมศาสตร์เป็นกฎหมายในสมัยอยุธยาที่ระบุกฎหมายลักษณะทาสเป็นครั้งแรกของไทย
-8. สังคมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นแบ่งชั้นบุคคลออกเป็น ชั้นเจ้า ขุนนางผู้ใหญ่ ขุนนางผู้น้อย ไพร และทาส
-9. พิกัดค่าตัวทาสผู้หญิงค่าตัวสูงสุด ตั้งแต่อายุ 21 - 30 ปี
-10. กฎหมายกำหนดให้เด็กที่เกิดมาในระหว่างที่พ่อแม่เป็นทาสต้องเป็นทาสมีค่าตัวด้วย

ข. จงเติมคำหรือข้อความที่ถูกต้อง ลงในช่องว่างที่กำหนดให้

11. บุคคลที่แก้ปัญหาทางการครองชีพด้วยการขายตัวเองแก่ผู้อื่น เราเรียกว่า
.....
12. ทาสสินไถ คือ.....
13. บุคคลที่ไต่ผลประโยชน์จากการมีทาสมากที่สุดคือ.....
14. ลักษณะชนชั้นของสังคมอินเดีย เกรงครีกว่าลักษณะชนชั้นของ.....
15. ทาสที่นายเงินได้มาโดยไม่ต้องเสียเงินทั้ง ๆ ที่ไม่มีผู้ใดยกให้คือ.....
.....
16. ระบบทาสในสมัยรัตนโกสินทร์สืบเนื่องมาจากระบบทาสในสมัย.....
17. ระบบทาสในสมัยใดที่เจริญสูงสุดในประเทศไทย.....
18. สังคมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้นสนับสนุนระบบทาส เพราะเป็นสังคม
แบบ..... ที่ต้องการใช้แรงงานคนเป็นจำนวนมาก
19. สิ่งที่เป็นต้นเหตุทำให้คนต้องขายตัวเป็นทาสและเป็นรายได้ที่สำคัญของ
ประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 คือ.....
20. แรงงานราคาถูกและมีจำนวนมากของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น คือ
.....
21. ชุมนางมีศักดิ์นาสูง เพราะลักษณะและตำแหน่งหน้าที่.....
22. เมืองไทยมี.....คุ้มครองการซื้อขายทาส
23. เป็นการไม่ยุติธรรมที่เด็กจะเป็น.....จนตลอดชีวิตเพราะ
พ่อแม่เป็นทาส
24. พวกชุมนางสามารถมีทาสเป็นจำนวนมาก เพราะมี.....สูง
ทำให้มีที่ดินมาก จึงต้องการแรงงานทาสทำไร่นาในที่ดินของตน
25. พวกไพร่มีความสำคัญต่อประเทศในคาน.....

26. คนที่เกิดมาในชนชั้นไพร่ จะเปลี่ยนแปลงฐานะชั้นเป็นชนชั้นขุนนางได้หรือไม่
27. ระบบเศรษฐกิจแบบซื้อขายแรงงานทาส มีส่วนส่งเสริมระบบ.....
ในไทย
28. ทาสเชลย คือ.....
29. ลูกทาส คือ.....
30. การปกครองแบบ.....สนับสนุนการมีทาส
ในไทย
31. กลุ่มบุคคลที่จะเป็นอุปสรรคต่อการเลิกทาสของรัชกาลที่ 5 คือ.....
32. การที่นายทาสมีทาสอยู่ในครอบครองมากเกินไป อาจเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของ.....
33. สภาพทาง.....สนับสนุน
การมีทาสในประเทศไทย
34. ผู้ที่ระบุว่า ทาสในสมัยรัชกาลที่ 5 มีจำนวนหนึ่งในสามของพลเมืองทั้งหมดในขณะนั้น คือ.....
35. รัชกาลที่ 5 ทรงเห็นว่า ประเทศที่เจริญแล้ว ไม่ควรมี.....
36. ลักษณะการงาน ทำให้บุคคลในสังคม มีฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ และ
การเมือง ตลอดจนความเชื่อต่าง ๆ แตกต่างกันไปหรือไม่.....
37. การปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ทำให้บุคคลในสังคมมีความสัมพันธ์
กันแบบ.....
38.ทำให้ขุนนางผู้ใหญ่มีโอกาสมีทาสใช้
งานเป็นจำนวนมาก

39. นอกจากนายทาสจะได้ประโยชน์จากแรงงานแล้ว นายทาสยังสามารถจะ
ใช้ทาสในกิจการที่..... หรือใช้ให้คิดคุกแทนตนและพวก
พวกของตนได้
40. นายทาสไม่อยากจะให้รัชกาลที่ 5 เลิกทาส เพราะนายทาสได้ผลประโยชน์
อย่างมากมายจากระบบ.....นั่นเอง

เฉลย

ก.	1.	✓	6.	✓
	2.	✓	7.	✓
	3.	×	8.	✓
	4.	✓	9.	✓
	5.	✓	10.	✓
ข.	11.	ทาส		
	12.	ทาสที่ขอมาควยทรัพย์สิน		
	13.	ขุนนาง		
	14.	ไทย		
	15.	ลูกทาส หรือ ทาสในเรือนเบี้ย		
	16.	สมัยอยุธยา		
	17.	สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น		
	18.	กสิกรรม		
	19.	การพนัน (บ่อนเบี้ย)		
	20.	ทาส		
	21.	การงาน		
	22.	กฎหมาย		

23. ทาส
24. ศักดินา
25. เศรษฐกิจ
26. ไค
27. ทาส
28. ทาสที่ได้มาจากการทำศึกสงคราม
29. ทาสที่เกิดในขณะทีพ่อแม่เป็นทาส
30. สมบูรณาญาสิทธิราชย์
31. พวกขุนนาง
32. ประเทศชาติ
33. เศรษฐกิจ สังคม การปกครอง
34. สังฆราชปาโลัว
35. ทาส
36. ไช
37. นายกับบ่าว
38. ตำแหน่งและหน้าที่การงาน
39. อัตราย
40. ทาส

แบบทดสอบตนเองนี้มี 40 ข้อ

ถ้าท่านทำถูกหมด เก่งมาก แสดงว่าท่านมีความรู้และเข้าใจเรื่องราวของ

ทาสดีทีเดียว

ถ้าท่านผิด 5 ข้อ หรือ น้อยกว่า ท่านก็เก่งพอใช้เหมือนกัน ศึกษาตอนต่อไป

ได้เลย

แต่ถ้าท่านทำผิดเกิน 5 ข้อ ท่านต้องพลิกกลับไปทบทวนเนื้อหาตั้งแต่ต้นใหม่
เพื่อท่าน จะได้ศึกษาตอนต่อไปอย่างสนุกสนานและเข้าใจ
ยิ่งขึ้น

คำแนะนำในการใช้บทเรียนแบบโปรแกรมเรื่อง "การเลือกอาชีพในสมัยรัชกาลที่ห้า"
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตอนที่สอง

1. บทเรียนที่นักเรียนกำลังศึกษาอยู่นี้ เป็นบทเรียนแบบโปรแกรมชนิดเส้นตรง (Linear Program) ซึ่งเป็นบทเรียนที่มีลักษณะต่างจากบทเรียนแบบโปรแกรมชนิดสาขา (Branching Program) ที่นักเรียนได้ศึกษาย้อนมาแล้ว ตรงที่ว่า นักเรียนจำเป็นต้องศึกษากรอบทุกกรอบในบทเรียนตามลำดับ โดยไม่เปิดข้ามหน้า หรืออ่านข้ามกรอบ จึงจะเข้าใจเรื่องราวในบทเรียนนี้ได้

2. เมื่อนักเรียนตอบคำถามเสร็จกรอบหนึ่ง ให้นักเรียนตรวจคำตอบที่เฉลยไว้ในกรอบต่อไปได้

3. ถ้านักเรียนตอบถูกให้ศึกษากรอบต่อไปได้เลย แต่ถ้าตอบผิด ให้นักเรียนย้อนกลับไปอ่านกรอบนั้นซ้ำ และตั้งใจอ่าน - คิด ตอบไปที่ละชั้น เมื่อตอบถูกจึงทำกรอบต่อไป

4. ถ้านักเรียนรู้สึกเหนื่อยให้หยุดพักสักครู่ แล้วจึงค่อยทำต่อไป

5. นักเรียนจะคงข้อสงสัยไม่เปิดดูคำตอบล่วงหน้า

6. เมื่อนักเรียนศึกษาบทเรียนตอนที่ 2 จบแล้ว ขอให้ทำแบบทดสอบหลังเรียน บทเรียนแบบโปรแกรม (Post test) อย่างระมัดระวัง และพยายามใช้ความคิดอย่างเต็มที่

7. ให้นักเรียนใช้แผนกระดาษแข็งที่แนบมาพร้อมกับบทเรียนนี้ปิดคำตอบที่เฉลยไว้ในแต่ละหน้าขณะที่นักเรียนกำลังทำบทเรียน และเมื่อตอบคำถามเสร็จกรอบหนึ่ง ให้เลื่อนกระดาษที่ปิดคำตอบลงมาเพื่อตรวจดูว่าคำตอบที่นักเรียนทำนั้นถูกต้องหรือไม่

กรอบที่ 34

มูลเหตุและความจำเป็นในการเลิกทาส

มูลเหตุที่ทำให้มีการเลิกทาส สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประการใหญ่ ๆ คือ

มูลเหตุภายนอก และมูลเหตุภายใน

มูลเหตุภายนอก

เนื่องจากประเทศไทยได้มีการคบค้าสมาคมกับต่างประเทศอย่างกว้างขวาง จึงเห็นได้จากในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) เป็นต้นมา ไทยได้มีการค้าขายกับอังกฤษ อเมริกา ฝรั่งเศส ฯลฯ รวมทั้งการที่ได้มีชาวตะวันตกเข้ามาทำมาหากินในประเทศไทย ทั้งในส่วนราชการและส่วนตัว บุคคลเหล่านี้ได้ใช้ความพยายามเป็นอย่างมากในอันที่จะช่วยให้เกิดความสำเร็วจึงจะทำให้ชนชั้นปกครอง รวมทั้งประชาชนชาวไทยได้รู้จักคุ้นเคยกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค และการริเริ่มเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทางสังคม

ดังนั้นในระยะนี้จึงเป็นระยะที่ไทยได้รับวัฒนธรรมตะวันตกอย่างมากมาย ซึ่งมีผลกระทบต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการปกครองแบบดั้งเดิมของไทย ลักษณะที่ไม่เหมาะสมของประเพณีการมีทาสก็ยิ่งเห็นชัด ดังเช่นการที่ชาวตะวันตกไม่ยอมให้คนไทยหรือชาวเอเชียชาติอื่น ๆ ซึ่งอยู่ในบังคับของเขตกเป็นทาสไม่ว่าในกรณีใด การยอมรับในสิทธิของความเป็นมนุษย์ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยของชาวตะวันตกก็ ตลอดจนการที่ชาวต่างประเทศมีวิธีดำเนินการทางเศรษฐกิจที่ก้าวหน้า เช่น ในระบบการจ้างแรงงาน แทนการบังคับให้ทำงานแบบทาสก็ ยอมลดนแต่เป็นกระจกสองถึงความไม่เหมาะสมของประเพณีการมีทาสของไทยยิ่งขึ้นทุกที

นอกจากนี้ผลจากการติดต่อกับชาวต่างประเทศในสมัยนี้ยังมีผลให้ประเทศไทยต้องเปลี่ยนแปลงกิจการภายในหลายประการ เช่น ปฏิรูปการปกครอง เปลี่ยนแปลงรูปแบบทางเศรษฐกิจ และอื่น ๆ ให้คล้ายคลึงกับชาวตะวันตก ซึ่งประเพณีการมีทาสนั้นเป็นอุปสรรคประการสำคัญในการที่จะเปลี่ยนแปลงกิจการต่าง ๆ ดังกล่าว จึงจำเป็นที่จะต้องทำการเลิกทาส และปฏิรูปสังคมใหม่ให้สอดคล้องกับการปฏิรูปเศรษฐกิจ และการปกครอง

กรอบที่ 35

จากเนื้อหาในกรอบที่ 34 ประเทศไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น กษัตริย์
พระองค์ใด ที่เปิดประเทศคบค้ากับชาติตะวันตกอย่างกว้างขวางเป็นครั้งแรก?

- ก. พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ข. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ค. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

คำตอบที่ถูกต้อง คือ ข. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

กรอบที่ 36

การติดต่อสมาคมกันนั้นไม่ว่าจะเป็นระหว่างบุคคลก็ดี หรือระหว่างประเทศก็ดี
ย่อมก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนแนวคิดและถ่ายทอดแนวปฏิบัติซึ่งกันและกัน ถ้าแนวคิดหรือ
แนวปฏิบัติของแต่ละฝ่ายคล้ายคลึงกัน ปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ ก็ย่อมไม่บังเกิดขึ้น แต่
ถ้าแตกต่างกันมาก ก็ย่อมจะก่อให้เกิด.....

ระหว่างบุคคลหรือ ประเทศที่คบหากันนั้นได้ ซึ่งย่อมจะไม่เป็นผลดีแก่ทั้งสองฝ่าย

คำตอบที่ถูกต้อง ปัญหาและข้อขัดแย้ง

กรอบที่ 37

ในกรณีเดียวกัน เมื่อประเทศไทยและประเทศทางตะวันตกได้ทำการติดต่อค้าขายคบหาเป็นไมตรีกัน ทั้งสองฝ่ายย่อมมีโอกาสที่จะแลกเปลี่ยนความคิดและแนวปฏิบัติในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางสังคม การปกครอง หรือทางเศรษฐกิจต่อกัน ซึ่งเมื่อคบหากันมากเท่าใด ก็พบว่าสภาพทางสังคม เศรษฐกิจและการปกครองของแต่ละฝ่ายแตกต่างกันมาก กล่าวคือ

1. สังคมของชาวตะวันตกเน้นความเสมอภาคของมนุษย์เป็นส่วนสำคัญ
2. ประเทศตะวันตก มีการปกครองแบบประชาธิปไตย รัฐบาลกับประชาชนมีความสัมพันธ์แบบเสมอภาค และเคารพอำนาจซึ่งกันและกัน ส่วนของไทยมีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ซึ่งผู้ปกครองมีอำนาจที่สุด
3. ลักษณะเศรษฐกิจของชาวตะวันตกเป็นแบบระบบการว่าจ้างแรงงาน มีใช้แบบระบบใช้แรงงานทาสเหมือนของไทย

เมื่อสภาพการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมของชาวตะวันตกกับของไทยแตกต่างกันเช่นนี้ ท่านคิดว่า การติดต่อคบหาระหว่างสองฝ่ายจะเกิดปัญหาข้อขัดแย้งกันหรือไม่?

- ก. ไม่ขัดแย้งกัน
- ข. มีปัญหาขัดแย้ง

คำตอบที่ถูกต้อง คือ ข. มีปัญหาขัดแย้ง

กรอมที่ 38

แน่นอนที่เคียว เมื่อประเพณีการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมของชาวตะวันตกกับของไทยแตกต่างกันนั้น ย่อมก่อให้เกิดปัญหาขัดแย้งกันบ้าง แต่ที่ไม่รุนแรงจนต้องเสียเอกราช ดังเช่น ประเทศลาว, เขมร และเวียดนาม เสียแก่ประเทศฝรั่งเศสนั้น ก็เพราะประเทศไทยมีผู้นำที่ดี รู้จักปรับปรุงประเทศ และยอมรับฟังคำแนะนำของชาวต่างประเทศที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย รู้จักที่จะศึกษาสภาพการณ์ต่างๆ จากอารยประเทศว่าเปลี่ยนแปลง และ ก้าวหน้าไปอย่างไรบ้าง แล้วจึงเลือกสรรเอาเฉพาะสิ่งที่ดีมีประโยชน์มาใช้ปรับปรุงประเทศต่อไป สิ่งใดที่ไร้ประโยชน์ และ ล้าหลังก็เลิกถอนเสีย เช่น ประเพณีทาส เป็นต้น

ดังนั้น จึงสรุปเป็นข้อคิดได้ว่า ในกรณีที่จะป้องกันมิให้เกิดปัญหาและข้อขัดแย้งที่รุนแรงจนเกินไป ทั้งสองฝ่ายจำต้องมีกรประนีประนอมปรับแนวคิดและแนวปฏิบัติให้ไกลเคียงกัน โดยทั่วไปฝ่ายที่อ่อนแอกว่า หรือเจริญน้อยกว่า มักเป็นฝ่ายยอมรับเอาแนวคิดและแนวปฏิบัติของฝ่ายที่มีอำนาจมากกว่า หรือเจริญกว่ามาใช้

ถามว่า เมื่อประเทศไทยติดต่อกับประเทศทางตะวันตก ท่านคิดว่าฝ่ายใดที่จะเป็นฝ่ายยอมรับเอาแนวคิดและแนวปฏิบัติของอีกฝ่ายมาใช้?

- ก. ประเทศไทยนำเอาแนวคิดและแนวปฏิบัติของประเทศทางตะวันตกมาปรับปรุงใช้
- ข. ประเทศทางตะวันตกนำเอาแนวคิดและแนวปฏิบัติของประเทศไทยไปใช้

คำตอบที่ถูกต้อง คือ ข อ. ก.

กรอบที่ 39

อานิสงค์ของการคบค้ากับชาวต่างประเทศที่ช่วยให้มีการยกเลิกประเพณีการมีทาสในไทยจนหมดสิ้นอีกประการหนึ่งก็คือ การที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีโอกาสศึกษาความรู้ขั้นพื้นฐานอย่างชาวตะวันตกตั้งแต่องค์พระเยาว์ โดย มิสซิส แอนนา เลียวโนเวนส์ ซึ่งเข้ามาเป็นพระอาจารย์สอนหนังสือให้แก่พวกเจ้านายในสมัยรัชกาลที่ 4 ท่านผู้นี้ได้มีโอกาสอบรมสั่งสอนให้บรรดาลูกศิษย์ และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รังเกียจการมีทาส และให้ชิงชังการที่คนชั้นสูงกดขี่คนสามัญด้วยประการต่าง ๆ ซึ่งรัชกาลที่ 5 ก็ทรงสนพระทัยในเรื่องการปลดปล่อยทาสให้เป็นอิสระตั้งแต่นั้นมา จะเห็นได้ว่า เมื่อพระองค์ได้รับเสวยราชสมบัติในปีแรกก็ทรงมีพระราชดำริจะเลิกทาสในทันที

ดังนั้นถ้ากล่าวว่ "การที่ไทยได้ตัดอคคบหากับชาวตะวันตกนั้นมีส่วนเป็นแรงผลักดัน หรือมูลเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้รัชกาลที่ 5 ทรงเลิกทาส" ท่านคิดว่า ข้อความดังกล่าวถูกต้องหรือไม่

ก. ถูกต้อง

ข. ไม่ถูกต้อง

คำคอมที่ถูกต้อง คือ ข้อ ก.

กรอบที่ 40

นอกจากปัจจัยภายนอกแล้ว ยังมีเหตุปัจจัยภายในซึ่งเป็นปรากฏการณ์ของสังคมที่แสดงถึงความไม่เหมาะสมของระบบทาสหลายประการ ซึ่งจะเป็นผลให้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขในเรื่องนี้ขึ้น

มูลเหตุทางสังคม

มูลเหตุภายในพิจารณาได้จาก พระราชปราชญ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในประกาศของทางราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับทาส เช่น ปัญหาเรื่องนายทาสข่มเหงทาส เรื่องทาสหลบหนีนาย และปัญหาอื่น ๆ ทำให้เราทราบว่าในระยะหลัง ๆ นี้ได้มีเหตุการณ์ต่าง ๆ อันแสดงถึงความไม่สงบเรียบร้อยทางสังคม อันเนื่องจากการมีทาสปรากฏขึ้น ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการปกครองในที่สุด

มูลเหตุทางการปกครอง

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริที่จะปฏิรูปการปกครองให้มีสภาพใกล้เคียงกับประเทศทางตะวันตก ที่เน้นความเสมอภาคของราษฎร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องยกเลิกประเพณีการมีทาสเสียก่อนจึงจะทำการปฏิรูปการปกครองได้ผล

มูลเหตุทางเศรษฐกิจ

ในสมัยนี้ประเพณีการมีทาสได้กลายมาเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการปฏิรูประบบเศรษฐกิจและกิจการอื่น ๆ เพราะการที่จะเปลี่ยนแปลงปรับปรุงกิจการต่าง ๆ ต้องใช้เงินงบประมาณแผ่นดินเป็นจำนวนมาก ภาวการณ์ที่เกือยอยู่ขณะนั้นไม่พอเพียง เพราะปรากฏว่าในเวลานั้นมีพลเมืองเป็นจำนวนไม่น้อยที่ยังอยู่ในสภาพทาส และพวกทาสนี้ไม่มีอิสระทางเศรษฐกิจ จึงต้องเสียภาษีในอัตราที่ต่ำมากเพียงคนละ 6 สลึงต่อปี ในขณะที่ผู้เป็นไทต้องเสียคนละ 6 บาทต่อปี

นอกจากนี้การมีทาสยังเป็นผลให้พลเมืองส่วนใหญ่ต้องเป็นคนงานไร้ฝีมือ (Unskilled Labour) ย่อมเป็นการถ่วงความเจริญทางเศรษฐกิจไปในตัว การที่ทาสเป็นคนงานประเภทไร้ฝีมือนี้ยังเป็นแรงงานที่ให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจไม่เต็มที่ และเหตุที่เป็นทาสนั้นไม่ต้องเสียค่าราชการมากนัก จึงไม่ต้องมีอาชีพ เพียงแต่รับใช้เจ้านายไปวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น จึงทำให้ทาสไม่รู้จักวิธีทำมาหากิน เมื่อประสบปัญหาคอดอยากยากแค้น ก็แก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้วยการขายลูกเมีย เป็นทาส ซึ่งมีแต่ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมทุกกรณี

กรอมที่ 41

เมื่อศึกษาดังตอนนี้ ท่านคงตระหนักแล้วว่า ถึงแม้ชนบทรรมนิยมประเพณี หรือกิจการใด ๆ ที่เคยดีงาม เคยเหมาะสมกับสังคมในอดีต แต่เมื่อสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว ชนบทรรมนิยมประเพณีและกิจการเหล่านั้น อาจไม่เหมาะสมและไร้ประโยชน์ในสังคมแบบใหม่ก็ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงจำเป็นต้องยกเลิกหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงชนบทรรมนิยมประเพณีและกิจการนั้นเสีย

ดังนั้น การที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงยกเลิกประเพณีการมีทาสนั้น เพราะอะไร

- ก. เพราะพระองค์มีพระราชประสงค์ที่จะปรับปรุงสภาพสังคมให้สอดคล้องกับการปฏิรูปทางเศรษฐกิจ และการปกครอง
- ข. เพราะทรงเห็นว่า ประเพณีการมีทาสอาจเป็นชนวนสงครามระหว่างประเทศ
- ค. เพราะนายทาสและพวกฝรั่งขอรับให้ทรงเลิกทาส

คำตอบ ข้อ ก รัชกาลที่ 5 ทรงยกเลิกประเพณีการมีทาสเพราะต้องการที่จะปฏิรูปสภาพสังคม ให้สอดคล้องกับการปฏิรูปทางเศรษฐกิจและการปกครอง

กรอบที่ 42

ขอให้ท่านจับคู่ข้อความที่สัมพันธ์กันและกัน โดยนำเอาเฉพาะตัวอักษร ก, ข, ค ไปไว้หน้าตัวเลขทางซ้ายมือ แล้วตรวจสอบคำตอบในหน้าถัดไป

_____ 1. ระบบทาสเป็นระบบที่ไม่เอื้อต่อการปกครองแบบประชาธิปไตย	ก. ผลเสียทางสังคม
_____ 2. ระบบทาสทำให้คนเกียจคร้านและไม่รู้จักทำมาหากินโดยอิสระ	ข. ผลเสียทางเศรษฐกิจ
_____ 3. ระบบทาสก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมระหว่างบุคคล	ค. ผลเสียทางการเมือง
_____ 4. ระบบทาสมิได้เสริมสร้างให้คนมีฝีมือในการทำงานและใช้แรงงานให้มีประโยชน์อย่างเต็มที่	

เฉลย 1. ค 2. ข 3. ก 4. ข

กรอบที่ 43

การเลิกทาสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

นโยบาย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเริ่มงานเลิกทาสอย่างจริงจัง ในปี พ.ศ. 2417 หลังจากที่พระองค์เสด็จขึ้นครองราชย์ 6 ปี ซึ่งเป็นระยะที่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ดังนั้นเมื่อทรงรับผิดชอบในราชการบ้านเมืองอย่างเต็มที่ใน พ.ศ. 2417 จึงทรงเริ่มงานเลิกทาสทันที โดยทรงวางหลักนโยบายในการเลิกทาสไว้ 2 ประการคือ

1. หลีกเลี่ยงประโยชน์
2. หลีกเลี่ยงการตามทางสายกลาง

การที่ทรงยึดนโยบายเช่นนี้ เพราะทรงมีพระราชประสงค์ที่จะเลิกทาสอย่างสงบเรียบร้อย มิให้เกิดครอนุ่นวายเช่นในประเทศอื่น

กรอบที่ 44

การที่เราจำเป็นต้องศึกษานโยบายของพระองค์ ก็เพราะ นโยบาย เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินการ นโยบายเป็นสิ่งที่แสดง ความมุ่งหมายและแนวทาง เบื้องต้นของการดำเนินการนั้น

ขอให้ท่านเขียนระบุว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมี หลักนโยบายอะไรบ้างในการดำเนินการเลิกทาส

ก. _____

ข. _____

- คำตอบ
- ก. หลักคุณประโยชน์
 - ข. หลักดำเนินการตามทางสายกลาง

กรอมที่ 45

ทำไมพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงยึดถือ หลักคุณประโยชน์ ในการดำเนินการเลิกทาส

- ก. เพราะทรงเห็นว่า การเลิกทาสนั้นมีปัญหาเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของขุนนางข้าราชการที่มีทาสอยู่ในครอบครองมากมาย
- ข. เพราะทรงเห็นว่า การเลิกทาสนั้นมีปัญหาเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของพวกทาส ที่ได้รับความอยุติธรรมจากสังคมในขณะนั้น
- ค. เพราะทรงเห็นว่า การเลิกทาสนั้น มีปัญหาเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของบุคคลหลายฝ่าย

คำตอบ ข ก.

กรอบที่ 46

การที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงยึดถือ หลักคุณประโยชน์ ในการดำเนินการเลิกทาสนั้น ก็เพราะทรงเห็นว่าการเลิกทาส มีปัญหาเกี่ยวของอยู่กับ ผลประโยชน์ของบุคคลหลายฝ่าย ได้แก่ผลประโยชน์ของนายทาส และทาส รวมทั้งผลประโยชน์ของชาติด้วย ดังนั้น การที่จะเลิกทาสให้สำเร็จลงได้ก็ต้องอาศัยการประนีประนอม ประกอบกับความเป็นกลางและความยุติธรรมระหว่างผู้มีผลประโยชน์

ตัวอย่างที่เราได้พบเห็นกันอยู่เสมอในสังคมปัจจุบันคือ การขัดผลประโยชน์กันระหว่าง นายจ้าง กับ ลูกจ้าง เช่น กรณีการสไตรคหยุดงานของพนักงานที่โรงงานผลิตกระเบื้องดินเผา จำกัด ที่จังหวัดสมุทรสาคร คนงานได้ทำการประท้วงขอให้นายจ้างเพิ่มเงินเดือนและสวัสดิการ แต่นายจ้างไม่ยอม จึงเกิดปัญหาขัดแย้งกันจนกระทั่งเกิดเหตุร้ายมีการต่อสู้กันขึ้นระหว่างฝ่ายลูกจ้างและคนของฝ่ายนายจ้าง จนถึงกับเสียชีวิตไป 2 นาย และบาดเจ็บมากมาย นับว่าก่อให้เกิดความวุ่นวายและเดือดร้อนแก่ทั้งสองฝ่าย รวมถึงประชาชนและสังคมเป็นอย่างยิ่ง

ในกรณีข้างต้น ถ้าท่านจะต้องเป็นผู้แก้ไขปัญหาลดลง ท่านคิดว่า ท่านจะนำ หลักคุณประโยชน์ มาใช้ได้หรือไม่?

ก. ได้

ข. ไม่ได้

คำตอบที่ถูกคือ ข้อ ก

ท่านที่เลือกตอบข้อ ก นั้นว่าท่านตัดสินใจได้ถูกต้องทีเดียว เพราะปัญหานี้เป็นเรื่องการชดเชยผลประโยชน์ ระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง ถ้าท่านต้องการจะแก้ปัญหานี้ให้โดยลุล่วงเรียบร้อยราบรื่นแล้ว ท่านจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของทั้งสองฝ่าย โดยที่ท่านจะต้องให้ทั้งสองฝ่ายประนีประนอมกัน และแบ่งปันผลประโยชน์กันอย่างยุติธรรมตามหลักกฎหมายและหลักมนุษยธรรม

กรอบที่ 47

นอกจากจะทรงยึดหลักคุณประโยชน์ในการดำเนินการ เลิกทาสแล้ว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ยังทรงพิจารณาถึงแนวทางอันเหมาะสมที่จะอำนวยความสะดวกแก่การดำเนินงานมากที่สุดนั่นคือ การยึดถือทางสายกลาง คือ มีการผ่อนปรนตามควรแก่กรณี ไม่กระทำการเลิกทาสโดยรวบรัด แต่จะให้ค่อยเป็นค่อยไป

ดังนั้น การที่พระองค์ทรงยึดถือทางสายกลางในการเลิกทาส เพื่ออะไร?

- ก. เพื่อให้นายทาส และ ทาส ปรับความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งจะ
ทำให้การเลิกทาสง่ายขึ้น
- ข. เพื่อให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้
ตามสมควร
- ค. เพื่อให้นายทาสมีเวลาศึกษาเงื่อนไขที่รัชกาลที่ 5 ทรงกำหนดขึ้น

คำตอบที่ถูกต้อง คือ ข

กรอบที่ 48

ท่านที่เลือกข้อ ข นับว่าท่านมีความเข้าใจดีทีเดียว ถูกแล้ว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงยึดถือทางสายกลางในการเลิกทาส ก็เพราะ ทรงต้องการให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องของใคร่โอกาสปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่พระองค์จะกำหนดขึ้นได้ตามสมควร และเท่ากับเป็นการประนีประนอมระหว่างบุคคลที่มีผลประโยชน์ขัดแย้งกันให้ลงรอยกันได้ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์หุ้ดูแล้ว เราจะเห็นได้ว่า การที่พระองค์ทรงเลิกทาสได้อย่างเรียบร้อยนั้น ก็เนื่องมาจากหลักนโยบาย 2 ประการดังกล่าวมาแล้วนั่นเอง

ดังนั้นขอถามว่า ปัจจัยในข้อใด ที่มีส่วนทำให้รัชกาลที่ 5 ทรงเลิกทาสได้เป็นผลสำเร็จอย่างรวดเร็ว

- ก. รัชกาลที่ 5 ทรงดำเนินการอย่างเด็ดขาด ไม่เปิดโอกาสให้ใครยับยั้งการเลิกทาสของพระองค์ได้
- ข. รัชกาลที่ 5 ทรงสามารถใช้อำนาจพระมหากษัตริย์บีบบังคับนายทาสให้ปฏิบัติตามได้สำเร็จ
- ค. รัชกาลที่ 5 ทรงวางนโยบายอย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์ของปัญหา

คำตอบที่ถูกต้อง คือ ข ค

กรอบที่ 49

แผนงานและวิธีดำเนินการ

แม้วานโยบายในการดำเนินงานจะดีเพียงใดก็ตาม ถ้าเราไม่มีแผนในการดำเนินงานที่ดี หรือมีแต่ไม่รัดกุมเหมาะสมก็ดี นโยบายที่วางไว้นั้นก็อาจบรรลุผลได้ แผน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในทางการบริหาร และในการกระทำกิจการต่าง ๆ รวมทั้งในภาวะการเรียนการศึกษาคว

ดังนั้นเราจึงสมควรที่จะศึกษาพิจารณาต่อไปว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงดำเนินการวางแผนอย่างไร ซึ่งจะพิจารณาได้จาก กระบวนการ ที่พระองค์ทรงใช้ 3 ประการ ดังนี้

1. การประชุมปรึกษาหารือกับสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน
2. การพิจารณาประเภทของทาสที่ควรจะเลิกก่อนหลัง
3. การพิจารณาถึงอุปสรรค และทางแก้ไข

กรอบที่ 50

1. การประชุมปรึกษาหารือกับสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำริที่จะทำการเลิกทาส พระองค์ก็ได้ทรงวินิจฉัยสั่งการให้เลิกทาสโดยทันทีตามลำพังพระองค์เอง ทั้ง ๆ ที่พระองค์สามารถจะทำเช่นนั้นได้ เพราะทรงเป็นกษัตริย์ในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่กลับประชุมปรึกษาหารือกับสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน

ถามว่า ที่ทรงกระทำเช่นนั้น เพราะรัชกาลที่ 5 ทรงยึดถือเหตุผลในข้อใด?

- ก. เพราะพระองค์ไม่ต้องการที่จะรับผิดชอบงานเลิกทาสแต่ลำพัง
- ข. เพราะพระองค์ต้องการฝึกฝนให้เสนาบดีรู้หลักการปกครองแบบประชาธิปไตย
- ค. เพราะพระองค์ทรงเห็นคุณประโยชน์ของคนหม่มมากที่จะช่วยกันใช้สติปัญญาไตร่ตรองปรึกษาหารือในเรื่องนี้

คำตอบที่ถูกต้อง คือ ข อ ก

กรอบที่ 51

2. การพิจารณาประเภทของทาสที่ควรจะเลิกก่อนหลัง

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสภาที่ปรึกษา
ราชการแผ่นดินได้ร่วมกันพิจารณาถึง ประเภทของทาส ที่ควรจะได้รับปลดปล่อย
เป็นอันดับแรก ทาสประเภทนี้เมื่อปลดปล่อยแล้วจะต้องไม่กระทบกระเทือนถึงผล
ประโยชน์ของนายทาสมากเกินไป ทั้งสองฝ่ายจะต้องได้รับความยุติธรรมเสมอ
หน้ากัน

เมื่อเป็นเช่นนี้ ท่านคิดว่า รัชกาลที่ 5 และสภาที่ปรึกษาราชการควร
จะกำหนดให้ทาสประเภทใดได้รับการปลดปล่อยเป็นพวกแรก

- ก. ทาสเสลย
- ข. ทาสที่ชราภาพมากแล้ว
- ค. ทาสในเรือนเบี้ย

คำตอบที่ถูกต้อง คือ ข้อ ค ทาสในเรือนเบี้ย

กรอมที่ 52

ท่านที่คิดว่า รัชกาลที่ 5 และสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน ควรจะกำหนดให้ ทาสในเรือนเบี้ย ได้รับการปลดปล่อยเป็นพวกแรกนั้นนับว่า ท่านคิดได้ถูกต้องทีเดียว

จึงขอถามท่านต่อไปว่า ทำไมท่านจึงคิดว่า ทาสในเรือนเบี้ย เป็นพวกที่สมควรได้รับการปลดปล่อยเป็นพวกแรก

- ก. เพราะนายทาสได้ทาสประเภทนั้นมาโดยไม่ต้องเสียเงินแต่ประการใด
- ข. เพราะทาสประเภทนี้มีราคาตัวถูกที่สุด
- ค. เพราะทาสประเภทนี้ชรามากแล้ว

คำคมที่ถูกต้อง คือ ข้อ ก

กรอมที่ 53

ท่านที่ตอบข้อ ก เก่งจริง ๆ ถูกแล้วละที่ท่านว่า ทาสในเรือนเบี้ยควรได้รับการปลดปล่อยก่อนทาสประเภทอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะการปลดปล่อยทาสประเภทนี้ยอมไม่กระทบกระเทือนต่อผลประโยชน์ของนายทาสเท่าใดนัก เพราะนายทาสได้ลูกทาสหรือทาสในเรือนเบี้ยมาโดยไม่ต้องเสียเงินแต่ประการใด

ท่านจะเห็นได้ว่า ทาสในเรือนเบี้ยนี้เป็นพวกที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่งกว่าทาสพวกอื่นใดทั้งหมด เพราะพอเกิดมาก็รับทุกข์ของเป็นทาสที่มีค่าตัวไปจนตลอดชีวิต เนื่องจากตนเกิดมาในขณะที่มีคามารดาเป็นทาส

ดังนั้นพระราชดำรินี้ของรัชกาลที่ 5 จึงเป็นผลดีแก่ตัวลูกทาสเป็นอย่างมาก และในขณะเดียวกันก็ไม่ทำให้นายทาสเสียผลประโยชน์มากนัก

เมื่อทำการปลดปล่อยลูกทาสเป็นอิสระได้แล้ว ก็จะขยายไปสู่การปลดปล่อยทาสประเภทอื่น ๆ เป็นลำดับไป

ท่านคิดว่า รัชกาลที่ 5 ทรงวางแผนดังกล่าวมาแล้วข้างต้นสอดคล้องกับหลักนโยบายที่พระองค์วางไว้หรือไม่?

ก. สอดคล้อง

ข. ไม่สอดคล้องเท่าใดนัก

คำตอบที่ถูกต้อง คือ ข้อ ก

กรอบที่ 54

3. การพิจารณาถึงอุปสรรคและการแก้ไข

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริที่จะให้ลูกทาสเป็นพวกแรกที่จะได้รับการปลดปล่อยแล้ว ก็ทรงอยากที่จะให้ทำการเลิกถอนลูกทาสให้เป็นอิสระโดยทันที แต่เมื่อได้พิจารณาถึงปัญหาต่าง ๆ แล้วก็พบว่าอุปสรรคบางประการคือ

ถ้าหากปลดปล่อยลูกทาสเป็นไทโดยทันทีที่เกิดมา นายทาสอาจจะไม่ยอมให้ทาสบิดามารดาเลี้ยงบุตรที่เกิดมานั้นด้วยถือว่าตนไม่ได้ผลประโยชน์ใดจากลูกทาส เมื่อเป็นเช่นนั้น ลูกทาสก็อาจเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตได้

อุปสรรคต่อมาก็คือ เมื่อลูกทาสเป็นอิสระแล้วก็คงจะหาความสุขสบายใจได้ไม่ เพราะไม่รู้อะไรจะทำมาหากินเลี้ยงชีพตนเองอย่างไร เคยเคยแต่รับใช้เจ้านายเท่านั้น อีกทั้งจะต้องเสียค่าธรรมเนียมการหรือภาษีอากรถึงปีละ 6 บาท สิ่งเหล่านี้จึงกลายเป็นภาระที่หนักเกินไปสำหรับทาสที่เป็นอิสระ เมื่อหมดหนทางเข้าก็คงต้องกลับขายตัวลงเป็นทาสเช่นเดิมอีก

อุปสรรคประการสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ ปัญหาทาสที่ได้รับการปลดปล่อยไม่ได้รับการศึกษา ซึ่งนอกจากจะทำให้ไม่ได้เรียนรู้วิธีการทำมาหากินสิ่งใดแล้ว ยังทำให้ทาสพวกนี้ไปเช่าลุ่มหลงเล่นการพนันจนหมดเนื้อหมดตัว ต้องขายลูกเมียและตัวเองกลับลงเป็นทาสอีก

กรอบที่ 55

อุปสรรคต่าง ๆ ดังกล่าว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพยายามหาทางแก้ไขล่วงหน้า ดังนี้ คือ

พระองค์โปรดให้นำทาสหรือนายเงินได้ใช้สอยลูกทาส จนอายุได้ 21 ปี จึงปล่อยให้เป็นอิสระ

ขอถามว่า การที่พระองค์ทรงวางแนวแก้ไขเช่นนี้ เพราะเหตุใด

- ก. เพราะทรงเห็นแก่ประโยชน์ของนายทาสและทรงเกรงว่าถ้าครั้นผลประโยชน์ของนายทาสมากเกินไป นายทาสจะไม่ยอมให้ปลดปล่อยลูกทาส
- ข. เพราะทรงเห็นว่า ลูกทาสอายุ 21 ปีแล้ว คงมีความรู้ ความสามารถเลี้ยงตัวได้
- ค. เพราะทรงเห็นว่า ถ้าไม่ให้นำทาสได้รับผลประโยชน์จากลูกทาสบ้าง นายทาสก็จะปล่อยให้ลูกทาสเป็นอันตราย

คำตอบที่ถูกต้อง คือ ข

กรอบที่ 56

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพิจารณาแก้ไขเรื่องเงินค่า
ราชการหรือเงินภาษีที่เก็บจากทาสที่หลุดพ้นเป็นไทแล้ว พระองค์ไม่ประสงค์ที่จะให้
ทาสที่ได้รับการปลดปล่อยแล้วต้องรับภาระมากเกินไป จึงทรงอนุญาตให้ลูกทาสที่พ้น
คำตัวแล้วนั้นเสียค่าราชการเพียงคนละ 6 สลึงเท่าเดิม

ที่ทรงกระทำเช่นนั้นเพื่อ

- ก. ป้องกันมิให้นายทาสเอาเปรียบทาส
- ข. ป้องกันมิให้ทาสที่เป็นไทกลับลงไปเป็นทาสอีก
- ค. ป้องกันมิให้ข้าราชการเรียกเก็บภาษีจากพวกทาสที่หลุดพ้นเป็นไท
แล้วมากเกินไป

คำตอบ คือ ขอ ข

กรอมที่ 57

ต่อมาพระองค์ได้ทรงจัดตั้งโรงเรียนสำหรับประชาชนโดยทั่วไป และสนับสนุนให้ประชาชนโดยเฉพาะพวกทาสที่หลุดพ้นเป็นไทแล้วให้ได้รับการศึกษา เพื่อที่จะรู้จักวิถีการทำมาหากินและมีสติปัญญาเฉลียวฉลาดขึ้น

นอกจากนี้พระองค์ยังทรงผ่อนปรนยอมให้บิดามารดาขายลูกซึ่งอายุต่ำกว่า 15 ปี ลงมาได้ แต่จะต้องขายตามพิถักเกษีณคาถาใหม่ที่พระองค์ทรงกำหนดขึ้น

การที่ทรงยินยอม และไม่ห้ามปรามโดยเด็ดขาด เพราะ

- ก. ทรงเห็นว่าเรื่องนี้ เป็นการแก้ปัญหาการครองชีพของประชาชนที่ยากจน
- ข. ทรงเห็นว่า เป็นหนทางที่บุตรจะได้สนองคุณบิดามารดา
- ค. ทรงเห็นว่า การขายเด็กดีกว่า การขายผู้ใหญ่ลงเป็นทาส

คำตอบ คือ ข้อ ก

กรอบที่ 58

ส่วนปัญหาเรื่องบ่อนเบี้ยนั้น หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า
อยู่หัว ได้ทรงตราพระราชบัญญัติพิทักษ์เกษียณอายุลูกทาสแล้ว ก็โปรดให้ทะยอยเลิกบ่อน
เบี้ยการพนันไปพร้อม ๆ กัน

ที่ทรงทำเช่นนี้ เพราะ

- ก. ทรงไม่อยากจะเลิกบ่อนเบี้ยเท่าไรนัก เพราะเป็นรายได้ที่สำคัญของ
รัฐ
- ข. การเลิกบ่อนเบี้ยการพนัน กระทบ โดยทันทีไม่ได้ เพราะจะทำให้
รัฐสูญเสียรายได้อย่างมาก

คำตอบที่ถูกต้อง คือ ข้อ ข

สรุป

1. สาเหตุที่ทำให้มีการเลิกทาส

- ก. มูลเหตุภายนอก - เป็นผลกระทบจากการที่ประเทศไทยได้รับวัฒนธรรมทางตะวันตก
- ข. มูลเหตุภายใน - ประเพณีการมีทาสไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมเศรษฐกิจ และการปกครองของไทยในสมัยรัชกาลที่ 5

2. นโยบายในการเลิกทาสของรัชกาลที่ 5 มี 2 ประการคือ

- ก. หลักคุณประโยชน์
- ข. หลักดำเนินตามทางสายกลาง

3. การดำเนินการวางแผน รัชกาลที่ 5 ร่วมกับสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน ปรึกษารื้อกำหนดแผนการที่จะปลดปล่อยลูกทาสให้เป็นไทเป็นอันดับแรก และพิจารณาถึงปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น และเตรียมการแก้ไขไว้ล่วงหน้า

ขอให้ท่านฝึกสักครูหนึ่งก่อนที่จะศึกษาเนื้อหาต่อไป

กรอบที่ 59

วิธีการดำเนินการเลิกทาส

หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงปรึกษาราชการกับสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน และเสนาบดีสภาแล้ว ได้ทรงดำเนินวิธีการออกมาในรูปของ ประกาศ และ พระราชบัญญัติ ตามลำดับต่อเนื่องเป็นชั้น ๆ ดังนี้

วิธีการชั้นที่หนึ่ง

คือ "ประกาศเลิกทาส" ซึ่งออกในปี พ.ศ. 2417 มีวิธีการที่พอสรุปได้คือ ใหญ่เป็นเจ้าของทาสแจ้งจดทะเบียนประเภททาสให้เป็นที่แน่นอนว่า ลูกทาส เกิดในเรือนเบี้ยที่เกิดในปีมะโรง พ.ศ. 2411 เป็นต้นไปนั้นก็มีคน ชื่ออะไร อายุเท่าไร ให้สลักหลังใบกรมธรรม์ไว้เป็นหลักฐาน

การทำเช่นนี้ก็เพื่อบอกให้ประชาชนได้ทราบล่วงหน้าและเป็นการสำรวจตรวจจำนวนลูกทาสที่จะเข้าในชายที่จะได้รับการปลดปล่อยเป็นพวกแรก ตามเงื่อนไขของพระราชบัญญัติที่จะออกมาในระยะใกล้เคียงกันนั้น ทั้งนี้ ย่อมจะก่อให้เกิดความสะดวกในทางปฏิบัติตามแผนการ ชั้นต่อไป

"ประกาศเลิกทาส พ.ศ. 2417" กำหนดให้เจ้าของทาสทำอะไรบ้าง

- ก. จดทะเบียนทาสทุกประเภทว่า มีจำนวนเท่าไร
- ข. จดทะเบียนทาสในเรือนเบี้ยที่เกิดเฉพาะในปี พ.ศ. 2411 ว่ามีจำนวนเท่าไร
- ค. จดทะเบียนทาสในเรือนเบี้ยที่เกิดตั้งแต่ พ.ศ. 2411 เป็นต้นไปว่ามีจำนวนเท่าไร

กรอบที่ 60

ท่านเลือกข้อ ก ไซใหม่ ถ้าไซแสดงว่าท่านมีความเข้าใจถูกต้องแล้ว "ประกาศลูกทาส พ.ศ. 2417" ระบุให้เจ้าของทาสจดทะเบียนลูกทาสที่เกิดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2411 เป็นต้นไป ที่ทำเช่นนี้ก็เพราะรัชกาลที่ 5 มีพระราชประสงค์ที่สำรวจจำนวนลูกทาสที่พระองค์จะทำการปลดปล่อยเป็นพวกแรก และเป็นกรบอกกล่าวให้ประชาชนทั่วไปทราบล่วงหน้า

กรอบที่ 61

วิธีการขั้นที่สอง

พ.ศ. 2417 ได้โปรดให้ตรา พระราชบัญญัติพิทักษ์เกษียณอายุลูกทาสลูกไท ซึ่งนับได้ว่าเป็นงานที่สืบต่อเนื่องจากวิธีการขั้นแรก พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดเงื่อนไขและระยะเวลา เพื่อช่วยปลดปล่อยทาสดังนี้คือ

1. ลูกทาสทุกคนที่เกิดในรัชกาลของพระองค์ นับแต่ปีมะโรง พ.ศ. 2411 อันเป็นปีแรกที่เริ่มเสวยราชย์เป็นต้นมา ให้ใช้อัตราค่าตัวใหม่ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้
2. ลูกทาสเมื่ออายุครบ 8 ปี แล้วก็ให้ถือว่า มีค่าตัวเต็มค่า ชาย 8 ตำลึง หญิง 7 ตำลึง แล้วให้เริ่มลดค่าตัวหรือเกษียณอายุลงไปทุกที พออายุครบ 21 ปี ก็หมดค่าตัวเป็นอิสระ จะนำมาขายลงเป็นทาสอีกไม่ได้

กรอบที่ 62

ท่านคงสังเกตเห็นว่า พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนด เงื่อนไข พิเศษเพิ่มขึ้น จาก "ประกาศลูกทาส" 3 ประการ คือ

1. กำหนดอัตราค่าตัวหรือพิกัดเกษียณอายุของลูกทาสใหม่
2. กำหนดให้ลูกทาสอายุ 8 ปี ก็มีค่าตัวเต็มที่
3. กำหนดให้ลูกทาสอายุ 21 ปี ได้เป็นอิสระ

เงื่อนไขพิเศษทั้ง 3 ประการนี้ สามารถใช้กับทาสทุกประเภท ใช่ หรือไม่ใช่

- ก. ใช่
- ข. ไม่ใช่

กรอบที่ 63

"ไม่ใช่" ข้อ ข ถูกต้อง

เงื่อนไขพิเศษดังกล่าว จะใช้ได้เฉพาะกับลูกทาสที่เกิดตั้งแต่ พ.ศ. 2411 เป็นต้นไปเท่านั้น ทาสที่เกิดก่อน พ.ศ. 2411 ก็ยังคงใช้อัตราค่าตัวและเงื่อนไขอื่น ๆ ตามกฎหมายเดิม

ตามพิกัดเกษียณอายุลูกทาสที่ออกใหม่นี้กำหนดให้ลูกทาสชาย หญิง มีค่าตัวเต็มค่าเมื่ออายุเท่าไร

- ก. 6 ปี
- ข. 7 ปี
- ค. 8 ปี

คำตอบที่ถูกต้อง คือ ข ค

กรอบที่ 64

ข้อ ค. ถูกต้อง ตามพิภคเทียบอายุลูกทางฉบับใหม่ระบุให้ลูกทาสชายหญิง อายุ 8 ปี ก็มีค่าตัวเต็มค่าง หญิง 7 ตำลึง, ชาย 8 ตำลึง ซึ่งนับว่าถูกกว่าอัตราเดิมมาก อัตราค่าตัวเดิม ชายอายุ 26 - 40 ปี มีค่าตัวเต็มค่า 14 ตำลึง หญิงอายุ 21 - 30 ปี มีค่าตัวเต็มค่า 12 ตำลึง

ทำไมรัชกาลที่ 5 จึงทรงวางเงื่อนไขขึ้นใหม่ดังกล่าว?

- ก. เพราะพระองค์ต้องการกำหนดค่าตัวทาสทุกประเภทให้เท่ากันทั่วพระราชอาณาจักร
- ข. เพราะพระองค์มีพระราชประสงค์ที่จะเปิดทางให้ลูกทาสได้มีโอกาสเป็นอิสระได้ง่ายขึ้น
- ค. เพราะพระองค์มีพระราชประสงค์ให้นายทาสทราบกำหนดการซื้อขายใหม่ที่พระองค์กำหนดขึ้น

ขอ ข ถูกต้องแล้ว พระราชบัญญัติพิกัดเกษียณอายุลูกหาสถูกใหม่ รัชกาลที่ 5 ทรงกำหนดขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้ลูกหาสได้มีโอกาสเป็นอิสระใ้จายขึ้น จึงนับว่าพระราชบัญญัตินี้เป็นการคอบ ๆ จำกั้ความเป็นทาสของไทยลงไปทีละนอย

กรอบที่ 65

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพระราชบัญญัติฉบับนี้ออกมาปรากฏว่า ประสบกับอุปสรรคมากมาย มีบุคคลแสดงความคิดเห็นแตกแยกเป็น 2 แนวคือ

1. ฝ่ายคัดค้านไม่ยอมให้เลิกทาส
2. ฝ่ายที่มีความคิดก้าวหน้ามากก็ตำหนินโยบายของรัชกาลที่ 5 ว่า ซ้ำเกินไป ควรทำให้เร็วกว่านี้ และควรเลิกบอเนี้ยซึ่งเป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้คนต้องขายตัวลงเป็นทาส เสียในทันทีทันใด

ท่านคิดว่า ความคิดของทั้ง 2 พวกนี้ เป็นอย่างไร

- ก. ถูกทั้ง 2 พวก
- ข. ผิดทั้ง 2 พวก
- ค. พวกแรกผิด, พวกที่สองถูก

กรอบที่ 66

ถ้าท่านเลือกข้อ ข ก็หมายความว่ามีความคิดเช่นเดียวกับพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมีพระราชดำริว่า ความคิดของบุคคลทั้ง 2 พวกนี้ ผิดทั้ง 2 ทาง เพราะเรื่องเล็กทาสเป็นเรื่องที่ควรเลิก แต่จะทำอย่างหักโหมไม่ได้ คองคอย ๆ ทำไปที่ละน้อย และต่อไปเมื่อการศึกษาเจริญขึ้น คนได้ร่ำเรียนวิชาการมากขึ้น เรื่องทาสก็จะหมดไปโดยเร็ว ส่วนบ่อนเบี้ยการพนันนั้น ก็ทรงกระหนกอยู่ว่า เป็นคนรากเหง้าความเป็นทาส เพราะมีพระราชหฤทัยว่า ฟังถึงอยู่เสมอที่จะเลิกเสียให้หมดสิ้น แต่รายได้ของแผ่นดินที่ได้จากบ่อนเบี้ยการพนันนั้นก็เป็นจำนวนถึงปีละ 11,000 ชั่งเศษ ถ้าเลิกในทันทีทันใด รายได้แผ่นดินก็จะตกต่ำลงไปมาก จึงคองคอยทำคองไป

ทำไมรัชกาลที่ 5 จึงทรงดำริว่า ความคิดเห็นของบุคคลทั้ง 2 ฝ่าย ข่างคน ผิด?

- ก. ความคิดเห็นของทั้ง 2 ฝ่าย รุนแรงเกินไป
- ข. ความคิดเห็นของทั้ง 2 ฝ่าย อ่อนเกินไป
- ค. ความคิดเห็นของทั้ง 2 ฝ่าย ขาดความรอบคอบ และไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ของปัญหาในขณะนั้น

คำตอบที่ถูกต้อง คือ ขอ ก

กรอบที่ 67

วิธีการชั้นที่สาม

พ.ศ. 2443 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงได้โปรดให้ตราพระราชบัญญัติลักษณะทาสมณฑลตะวันตกเฉียงเหนือ ร.ศ. 119 (ตรงกับ พ.ศ. 2443)

มณฑลตะวันตกเฉียงเหนือ หรือ มณฑลพายัพ (ได้แก่ เชียงใหม่, ลำปาง, ลำพูน ฯลฯ) มีทาสอยู่ 2 จำพวก คือ ทาสเชลยและทาสสินไถ่

ทาสเชลย ซึ่งแต่เดิมต้องเป็นทาสไปจนตลอดชีวิตนั้น ก็ให้มีการกำหนดค่าตัว และลดค่าตัวทาสเชลยลงเป็นอัตราเดียวกันหมด ซึ่งถ้าคนเหล่านั้นสามารถหาเงินมาไถ่ให้หลุดพ้นจากทาสได้ ถ้าไม่มีเงินมาไถ่ให้หลุดพ้นเมื่ออายุ 60 ปี

ส่วนทาสสินไถ่ คือ ทาสธรรมดาที่ซื้อมาด้วยเงินนั้น เมื่ออายุ 60 ปี ถึงแม้จะไม่มีเงินมาไถ่ค่าตัว ก็ให้หลุดพ้นได้

พ.ศ. 2447 ได้ทรงมี ประกาศลดค่าตัวทาสในมณฑลบูรพา (ได้แก่พระตะบอง, เสียมราฐ, พนมเปญ, และศรีโสภณ) ทรงใช้วิธีการหนึ่ง ก็คือ ให้ลดค่าตัวทาสเดือนละ 4 บาท ไปจนกว่าจะหมดค่าตัว และห้ามมิให้บรรดาทาสที่หลุดเป็นไทแล้ว หรือผู้ยังมีไค้เป็นทาสชายตัวเป็นทาสอีกต่อไป

กรอบที่ 68

ท่านคงสังเกตเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติเกษียณอายุในชั้นที่สองนั้นมิได้บังคับใช้ในมณฑลพายัพ และมณฑลบูรพา ดังนั้น วิธีการเลิกทาสในมณฑลเหล่านี้จึงมีวิธีการที่แตกต่างออกไปบ้าง ที่เป็นเช่นนี้ เพราะอะไร?

- ก. เพราะมณฑลทั้งสองอยู่ห่างไกลออกไป ยากต่อการควบคุมให้ใช้วิธีการเดียวกัน
- ข. เพราะทาสในมณฑลทั้งสองนี้ยากจน และมีจำนวนมาก
- ค. เพราะสภาพทางภูมิประเทศ และชนบทระเพณีทางในมณฑลเหล่านี้แตกต่างกัน

คำตอบ ข้อ ก

กรอบที่ 69

ท่านที่เลือก ข้อ ก นี้ว่า วิธีการเลิกทาสในมณฑลทั้งสองแตกต่างไปจากวิธีการขั้นที่สอง ก็เพราะสภาพภูมิประเทศและชนประเพณีที่เกี่ยวกับทาสในมณฑลทั้งสองแตกต่างกับส่วนกลางนั้น นับได้ว่าทนายวิเคราะห์ได้ถูกต้องทีเดียว

เนื่องจากสภาพภูมิประเทศแตกต่างกันนี้เอง จึงทำให้ชนธรรมเนียมเกี่ยวกับทาสแตกต่างกันไปด้วย เช่น เรื่องค่าตัวทาสเชลย ในมณฑลพายัพนั้นก็แตกต่างไปตามประเพณีของแต่ละเมือง ยกตัวอย่าง เช่น

ทาสเชลยใน นครเชียงใหม่ ชายมีค่าตัว 54 บาท หญิงค่าตัว 72 บาท
นครน่าน ชายมีค่าตัว 62 บาท หญิงค่าตัว 62 บาท

ฯลฯ

ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้รัชกาลที่ 5 ทรงกำหนดให้ลดค่าตัวทาสเชลยทุกเมืองในมณฑลพายัพให้เท่ากันเสียก่อน คือ ชาย 25 บาท, หญิง 32 บาท เพื่อความสะดวกในการเลิกถอนและทั้งยังโปรดให้ทาสเชลยและทาสสินไถ่ หุ่นพ้นเป็นอิสระเมื่ออายุ 60 ปี

ส่วนในมณฑลบูรพานั้น รัชกาลที่ 5 ทรงใช้วิธีการในการเลิกถอนทาสในแถบนี้อย่างไร

- ก. ให้ลูกทาสเป็นอิสระ
- ข. ลดค่าตัวทาสเดือนละ 4 บาท
- ค. ลดค่าตัวเฉพาะทาสที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เดือนละ 4 บาท

คำตอบที่ถูกต้อง คือ ข ลดค่าตัวทาสเค่อนละ 4 บาท

กรอมที่ 70

วิธีการเลิกทาสขั้นสุดท้าย

พ.ศ. 2448 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ตราพระราชบัญญัติทาสรัตนโกสินทร์ ศก 124 ขึ้นใช้บังคับทั่วพระราชอาณาจักร พระราชบัญญัติฉบับนี้บัญญัติไว้ว่า เป็นขั้นสุดท้ายในการเลิกทาสโดยกำหนดว่า

1. ไทบรรดากุลทาส โคหุลคนเป็นไทหมด มิให้มีพิกัดเกษียณอายุอีกต่อไป
2. ส่วนผู้ที่เป็นทาสอยู่แล้วนั้น ให้ลดค่าตัวลงเค่อนละ 4 บาท จนกว่าจะหมด หากมีการโยกย้ายเปลี่ยนนายก็มีให้เพิ่มค่าตัวขึ้นอีก
3. ห้ามการซื้อขายทาสอีกต่อไป ผู้ฝ่าฝืนมีโทษทางอาญา

การดำเนินการขั้นสุดท้ายนี้ เราจะเห็นได้ว่า พระองค์ได้ทรงประกาศใช้หลังจากที่ได้ใช้วิธีการขั้นที่หนึ่ง และสองไปแล้วไม่น้อยกว่า 30 ปี สำหรับในขั้นสุดท้ายนี้ออกมาก็คือเป็นการช่วยเหลือ เพื่อให้นายเงินเสียประโยชน์เสียทีเดียว หากแต่ใช้วิธีการลดค่าตัวทาสให้ลดน้อยลงเป็นระยะ ๆ แล้วจึงหลุดพ้นไปในที่สุด

จากพระราชบัญญัติทาสรัตนโกสินทร์ ศก 124 ทำให้เราทราบว่า

- ก. ทาสไม่มีอีกแล้วในเมืองไทย
- ข. ทาสในเรือนเบี้ยไม่มีอีกต่อไป
- ค. ลูกทาสได้รับการลดค่าตัวลงเค่อนละ 4 บาท

คำตอบ คือ ข้อ ข ทาสในเรือนเบี้ยไม่มีอีกต่อไป

กรอบที่ 71

พระราชบัญญัติฉบับนี้ยอมทำให้ลูกทาสที่เกิดมานั้นไม่ต้องเป็นทาสในเรือนเบี้ยตั้งแต่ก่อน ซึ่งนับได้ว่าเป็นการตัดสาเหตุของการเอาคนลงเป็นทาสโดยเด็ดขาดอย่างหนึ่ง และการห้ามซื้อขายทาส ก็เป็นข้อกำหนดที่ตัดสาเหตุของการเอาคนลงเป็นทาสได้โดยเด็ดขาด เช่นเดียวกัน

พระราชบัญญัติฉบับใดที่กำหนดโทษทางอาญา ถ้าหากมีการซื้อขายทาส?

- ก. พระราชบัญญัติพิทักษ์เกษียณอายุลูกทาสลูกไท
- ข. พระราชบัญญัติทาสรัตนโกสินทร์
- ค. ประกาศลูกทาส

คำตอบที่ถูกต้อง คือ ข ข พระราชบัญญัติเทศบาลนคร

กรอบที่ 72 - ก

สรุปและวิเคราะห์

จากที่ได้ศึกษามาในบทนี้จะเห็นได้ว่า วิธีการเลิกทาสเป็นลำดับขั้นต่อเนื่องกันนี้ สอดคล้องกับหลักนโยบายที่วางไว้แล้ว คือ หลักการดำเนินงานแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยได้ดำเนินการเป็นขั้นต่าง ๆ ซึ่งบางกรณีก็ได้อนุโลมตามภูมิประเทศ และเหตุการณ์

ดังจะเห็นได้จากกรณีที่ 5 ไททรงมีประกาศล่วงหน้า ให้เจ้าของทาสสำรวจแยกประเภทของทาสในครอบครองของตน ซึ่งเป็นการเตรียมสำหรับแผนขั้นต่อไปก็คือ การกำหนดเกษียณอายุของลูกทาสก็ดี การกำหนดเงื่อนไขให้ทาสบางจำพวกไปพร้อม ๆ กันก็ดี ย่อมนับเป็น การผ่อนปรนเพื่อผลประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไปพร้อม ๆ กันด้วย

นอกจากนี้การกำหนดเงื่อนไขและเวลา แยกต่างออกไประหว่างวิธีการเลิกทาสขั้นต่าง ๆ ในภาคต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับความเป็นอยู่ของประชาชนพลเมืองในภาคนั้น ๆ ก็ดี แสดงให้เห็นว่า รัชกาลที่ 5 ไททรงใช้ความสุ่มรอบคอบในอันที่จะทำให้การเลิกทาสนี้เป็นไปโดยสงบ

กรอบที่ 72 - ข

(สรุปและวิเคราะห์ ต่อ)

สำหรับหลักคุณประโยชน์นั้น ก็เห็นได้ว่า วิธีการต่าง ๆ นอกจากจะเป็นประโยชน์แก่ผู้เป็นทาส ในอันที่จะได้รับการปลดปล่อยได้งายขึ้นแล้ว ยังได้รักษาประโยชน์ของเจ้าของทาสอยู่เป็นอย่างมากด้วย ดังจะเห็นได้ว่าทาสซึ่งเจ้าของทาสได้มาด้วยการซื้อขายก็จะต้องมีการไถถอนกันก่อนจึงจะหลุดพ้น แม้ในตอนหลังจะได้มีการให้ลดค่าตัวทาสบ้างก็เพราะได้ทรงเห็นว่า จำนวนทาสได้ลดน้อยลงแล้ว เพราะเวลาไถดวงเลยมานานพอสมควรและนายเงินก็ได้ใช้แรงงานของทาสนั้นมาพอสมควรแล้ว ก็ยอมนับได้ว่าเป็นการยุติธรรม

สำหรับพวกที่ได้รับการปลดปล่อยโดยเงื่อนเวลา โดยไม่มีการไถถอนนั้นก็ไต่แก่ ทาสในเรือนเบี้ย ซึ่งนายเงินมิได้ซื้อหามาแต่ประการใด และแม้กระนั้นนายเงินก็ได้ใช้ทาสพวกนี้ไปจนอายุถึง 21 ปี จึงถือว่านายเงินได้รับประโยชน์มากอยู่

วิธีการเลิกทาสดังกล่าวนี้ จึงมีลักษณะเป็นไปเพื่อประโยชน์ของทั้งสองฝ่าย

โดยเหมาะสม

กรอบที่ 72 - ค

(สรุปและวิเคราะห์ ต่อ)

สำหรับในเรื่องเกี่ยวอุปสรรคที่ทรงคาดหมายไว้นั้นจะเห็นได้ว่า เท่าที่ปรากฏจากการดำเนินการตามแผนการเลิกทาส นั้นว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกับที่พระองค์ใดทรงคาดไว้มาก่อนแล้ว เช่น ความเคียดแค้นในเรื่องการครองชีพสำหรับบุคคลบางจำพวก ดังจะเห็นได้จากกรณีที่มีการคัดค้านการเลิกทาสที่ได้ยกมาประกอบการศึกษาแล้วนั้น แต่ก็ได้เป็นอุปสรรครายแรงต่อการเลิกทาสแต่ประการใด เพราะทรงวางแนวตอนปรนแก่ใจไว้แล้ว และยังได้ทรงหาทางแก้ไขสถานการณ์ในเวลาต่อมาอีกด้วย ดังเช่น การส่งเสริมการศึกษาของประชาชนกึ่ง การหาทางเลิกอบนเบี้ยการพนันกึ่ง ย่อมทำให้ประชาชนได้มีการศึกษาและประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่ง เลิกมั่วสุมเล่นการพนัน จึงนับได้ว่าวิธีการเลิกทาสของรัชกาลที่ 5 ได้เป็นไปตามแนวทางที่ทรงวางไว้อย่างน่าพอใจ และประสบผลสำเร็จอย่างดียิ่ง

กรอบที่ 73

ผลสืบเนื่องจากการเลิกทาส

ความสำเร็จในการเลิกทาสนั้นเป็นรากฐานสำคัญอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลง และสร้างความเจริญแก่ประเทศไทยในทางอื่น ๆ ในภายหลัง กล่าวคือ

1. ในทางการเมือง ถือว่าการเลิกทาสเป็นการยกฐานะของพลเมืองส่วนหนึ่ง ขึ้นนั้นยอมหมายถึง การส่งเสริมความเสมอภาคเกี่ยวแกสิทธิและเสรีภาพ ของมนุษย์ซึ่งเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การปกครองแบบประชาธิปไตยต่อมา และยังเป็นผลให้นานาอารยประเทศได้มีการยอมรับนับถือประเทศเรามากขึ้นเป็นลำดับในเวลาต่อมาด้วย
2. ในทางเศรษฐกิจ การยกเลิกทาสนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ให้เกิด ผลต่อการเศรษฐกิจ เพราะเหตุว่าเป็นการส่งเสริมเสรีภาพในการทำมาหากิน และไต่พึ่งตนเองมากขึ้น
3. ในทางสังคม ก็นับว่าเป็นการส่งเสริมศีลธรรมจรรยา และยกระดับความเป็นมนุษย์ของคนจำนวนมากให้สูงขึ้น

จึงนับได้ว่า ความสำเร็จในการเลิกทาสเป็นความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ และเป็นจุดเปลี่ยนแปลงที่สำคัญยิ่งในประวัติศาสตร์ไทย

ด้วยเหตุผลประการต่าง ๆ ที่ได้ศึกษามาทั้งหมดนี้ ย่อมถือได้ว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ไททรงประกอบกรณียกิจอันเป็นประโยชน์ใหญ่หลวงต่อประเทศไทย และเป็นผู้นำที่ยิ่งใหญ่สมที่ได้รับสมญาพระนามว่า สมเด็จพระปิยะมหาราช

กรอบที่ 74

ขอให้ท่านตอบคำถามต่อไปนี้ เพื่อทดสอบว่าท่านเข้าใจเนื้อหาในกรอบที่ 73

เพียงใด

1. ขอให้ท่านเขียนระบุว่า การที่รัชกาลที่ 5 ทรงเลิกทาสได้สำเร็จนั้นมีผลดีต่อประเทศไทยในด้านใดบ้าง?
 - ก.
 - ข.
 - ค.
2. การเลิกทาสมีผลดีต่อการเมืองไทยอย่างไร?
 - ก. เป็นการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชนส่วนหนึ่งให้ทัดเทียมกับประชาชนอื่นในประเทศไทย
 - ข. ทำให้ประเทศไทยมีฐานะทางการเมืองสูงเท่าเทียมประเทศอื่นๆ
 - ค. ทำให้ประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 ปกครองแบบประชาธิปไตยได้
3. การเลิกทาสมีผลดีต่อเศรษฐกิจของไทยอย่างไร?
 - ก. ทำให้ประชาชนทำมาหากินคล่องตัวขึ้น
 - ข. ทำให้เกิดการกระจายแรงงานไปทั่วประเทศ
 - ค. ทำให้เกิดระบบการจ้างแรงงาน
4. การเลิกทาสมีผลดีต่อสังคมไทยอย่างไร?
 - ก. ทำให้ประชาชนเป็นคนดีมากยิ่งขึ้น
 - ข. ทำให้สังคมรุ่งเรืองยิ่งขึ้น
 - ค. เป็นการยกระดับความเป็นมนุษย์ในสังคมให้เท่าเทียมกัน

5. ข้อใด เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเลิกทาสเป็นผลสำเร็จได้อย่างราบรื่น ?

- ก. ผู้นำค้ำ
- ข. ทาสเชื้อฟัง
- ค. ประชาชนให้ความร่วมมือ

เฉลย

1. ก. การเมือง
- ข. เศรษฐกิจ
- ค. สังคม
2. ก
3. ค
4. ค
5. ก

ท่านทำถูกหมดเลยใช่ไหม เก่งมาก ต้องขอชมเชย
 เอาละ เมื่อท่านศึกษามาจนถึงกรอบนี้ ท่านคงจะมีความรู้และความเข้าใจ
 ในเรื่อง "การเลิกทาสในสมัยรัชกาลที่ 5" อย่างละเอียดพอสมควร
 หวังว่าท่านคงจะนำความรู้ที่ได้ศึกษาไปนี้ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับแนวทาง หรือ
หลักการ ที่รัชกาลที่ 5 ทรงใช้ในการเลิกทาส ไปปรับใช้ ในชีวิตประจำวันของท่าน
 ซึ่งย่อมจะทำให้ท่านสามารถดำรงชีวิตอย่างสงบสุขได้อย่างแน่นอน

ขอให้ท่านพลิกหน้าต่อไปเพื่ออ่านสรุปบทวนเนื้อหาเรื่อง "การเลิกทาสใน
 สมัยรัชกาลที่ 5" ทั้งหมด แล้วทำแบบทดสอบตนเองของเนื้อหาตอนที่ 2 นี้ด้วย เพื่อ
 ประเมินผลว่า ท่านเข้าใจวิธีการเลิกทาสของรัชกาลที่ 5 ก็เพียงไร

สรุปเนื้อหาทั้งหมดของบทเรียนแบบโปรแกรม
เรื่อง "การเลืกทาสในสมัยรัชกาลที่ 5"

1. สังคมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น อาจแบ่งชั้นบุคคลออกเป็น 5 ระดับ
 1. ชั้นเจ้านาย
 2. ชั้นขุนนางผู้ใหญ่
 3. ชั้นขุนนางผู้น้อย
 4. ชั้นไพร่
 5. ชั้นทาส
2. ชั้นทาส เป็นชนชั้นที่ต่ำที่สุดในสังคมไทย เพราะเป็นบุคคลที่ขายตัวเป็นทาสรับใช้นายเงินไม่มีอิสระภาพที่จะไปไหนมาไหน ไม่มีอิสระภาพที่จะทำมาหากินตามที่ตนพอใจ ต้องอยู่ที่บังคับของนายทาส แต่มีความสำคัญต่อสังคมกสิกรรมในสมัยนั้น คือเป็นแรงงานที่มีราคาถูก และมีเป็นจำนวนมาก
3. ประเพณีทาสของไทยคงมีมานานแล้ว พบว่ามีกฎหมายลักษณะทาสเป็นครั้งแรกในสมัยอยุธยาบันทึกในคัมภีร์พระธรรมนูญศาสตร์ และระบบทาสในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นก็สืบเนื่องมาจากสมัยอยุธยานั่นเอง
4. สภาพการปกครองที่เป็นแบบนายปกครองบ่าว สภาพเศรษฐกิจที่ยังคงใช้ระบบการซื้อขายแรงงานทาส และสังคมที่มีระบบชนชั้น ประกอบไปด้วยพลเมืองที่ขาดการศึกษาและลุ่มหลงในอบายมุขในสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้น เป็นมูลเหตุสำคัญที่สนับสนุนการมีทาสในประเทศไทย
5. ทาสมี 7 ประเภท แต่ที่สำคัญคือ
 1. ทาสสินไถ คือ ทาสที่ซื้อมาด้วยทรัพย์
 2. ทาสเชลย คือ ทาสที่ได้มาจากการทำสงครามกัน
 3. ทาสในเรือนเบี้ย คือ ลูกทาสที่เกิดมาในขณะที่พ่อแม่เป็นทาส จึงต้องกลายเป็นทาสมีค่าตัวไปจนตลอดชีวิต และตกเป็นทรัพย์สินของนายทาส

6. บุคคลที่ได้รับผลประโยชน์จากการมีทาสมากที่สุด คือ กลุ่มขุนนางข้าราชการผู้ใหญ่ เพราะพวกนี้มีทาสเป็นจำนวนมากที่สุด

7. สังฆราชปาลกัวรรณะว่า ในรัชกาลที่ 5 มีทาสเป็นจำนวนถึง หนึ่งในสามของประชากรทั้งประเทศ

8. สาเหตุที่ทำให้มีการเลิกทาส

ก. มูลเหตุภายนอก - เป็นผลกระทบจากการที่ไทยได้ติดต่อกับวัฒนธรรมของประเทศทางตะวันตก

ข. มูลเหตุภายใน - ประเพณีการมีทาสไม่เหมาะสมกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการปกครองของไทยในสมัยรัชกาลที่ 5

9. นโยบายในการเลิกทาสของรัชกาลที่ 5 มี 2 ประการ คือ *ทอ เร็น ออ อี อี อี ๒๗ ๒๖*

ก. หลักคุณประโยชน์

ข. หลักดำเนินตามทางสายกลาง

๖๕
๖๖
๖๗
๖๘
๖๙
๗๐
๗๑
๗๒
๗๓
๗๔
๗๕
๗๖
๗๗
๗๘
๗๙
๘๐
๘๑
๘๒
๘๓
๘๔
๘๕
๘๖
๘๗
๘๘
๘๙
๙๐
๙๑
๙๒
๙๓
๙๔
๙๕
๙๖
๙๗
๙๘
๙๙
๑๐๐

10. การดำเนินการวางแผน รัชกาลที่ 5 ร่วมกับสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน ปรึกษาหารือกำหนดแผนการที่จะปลดปล่อยลูกทาสให้เป็นไทเป็นอันดับแรก และพิจารณาถึงปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น และเตรียมการแก้ไขไว้ล่วงหน้า

11. รัชกาลที่ 5 ทรงกำหนดวิธีการเลิกทาสในรูปของ ประกาศ และพระราชบัญญัติ เป็นลำดับต่อเนื่องกันที่ละชั้น ดังนี้

วิธีการเลิกทาสชั้นที่ 1 - ประกาศลูกทาส

วิธีการเลิกทาสชั้นที่ 2 - พระราชบัญญัติพิทักษ์เกื้อหนุนอายุลูกทาสลูกไท

วิธีการเลิกทาสชั้นที่ 3 - พระราชบัญญัติลักษณะทาสมณฑลตะวันตกเฉียงเหนือ (มณฑลพายัพ กับ มณฑลบูรพา)

วิธีการเลิกทาสชั้นที่ 4 - พระราชบัญญัติลักษณะทาสรัตนโกสินทร์

12. การเลิกทาสได้สำเร็จมีผลดีต่อการปรับปรุงประเทศในด้านเศรษฐกิจ สังคมและ
การปกครอง และเป็นที่ยอมรับจากนานาประเทศว่าไทยเจริญก้าวหน้ามาก
ทีเดียว

แบบทดสอบตนเองตอนที่ 2

ก. จงเขียนเครื่องหมาย / หน้าข้อความที่ท่านเห็นว่าถูก และขีดเครื่องหมาย x ลง
หน้าข้อความที่ท่านเห็นว่าผิด

- 1. ผลที่ได้จากการเลิกทาสสำเร็จ คือ ประเทศทางตะวันตกยอมรับว่าไทยเจริญขึ้นมาก
- 2. พวกทาสพอใจที่จะได้รับอิสรภาพ
- 3. ระบบทาสเป็นอุปสรรคสำคัญที่กีดขวางความเจริญก้าวหน้าของประเทศไทย
- 4. รัชกาลที่ 5 ทรงเลิกทาสโดยวิธีรวบรัด เสร็จสิ้นในระยะเวลาอันสั้น
- 5. พระราชบัญญัติพิทักษ์เกษียณอายุลูกทาสลูกไทย กำหนดให้ลูกทาสชายหญิงที่มีอายุครบ 10 ปี ถือว่ามีค่าตัวเต็มค่า
- 6. รัชกาลที่ 5 ทรงกำหนดให้ลูกทาสที่เกิดตั้งแต่ พ.ศ. 2411 เป็นต้นไป มีอายุ 21 ปี ให้หลุดพ้นเป็นไท
- 7. ผลที่ได้ภายหลังจากการเลิกทาสก็คือ รัฐบาลสามารถปรับปรุงประเทศในด้านต่าง ๆ ได้สะดวกขึ้น
- 8. รัชกาลที่ 5 ทรงกำหนดวิธีการเลิกทาสสอดคล้องกับนโยบายที่ทรงตั้งไว้เป็นอย่างดี
- 9. ชาวตะวันตกที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา มักจะเรียกร้องให้รัฐบาลไทยปรับปรุงประเทศในด้านต่าง ๆ อยู่เสมอ
- 10. รัชกาลที่ 5 และขุนนางผู้บริหารประเทศไม่เคยเอาใจใส่รับฟังขอเรียกร้องและข้อเสนอแนะของชาวตะวันตกที่เข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองไทยเลย
- 11. ประชาชนส่วนใหญ่ในสมัยรัชกาลที่ 5 ไม่ต้องการให้มีการเลิกทาส
- 12. ลูกทาสที่ได้รับการปลดปล่อยเมื่ออายุครบ 21 ปีแล้ว จะนำมาซื้อขายเป็นทาสอีกไม่ได้

ข. จงเติมคำหรือข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง

- 13. การติดต่อกับประเทศทาง.....ทำให้รัชกาลที่ 5 ทรงเล็งเห็นความไม่เหมาะสมของการมีทาส
- 14. ระบบเศรษฐกิจของชาวตะวันตกไม่สนับสนุนการมีทาส เพราะเป็นแบบ.....
.....ต่างกับระบบเศรษฐกิจของไทยที่เป็นแบบซื้อขายแรงงานทาส
- 15. การเลิกทาส นับเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปประเทศตาม.....
- 16. การเลิกทาสทำให้ประชาชนมีโอกาสทัดเทียมกันในการทำมาหากิน จึงนับว่าเป็นผลดีต่อประเทศชาติทางด้าน.....
- 17. พระราชบัญญัติลักษณะทาสรัตนโกสินทร์ กำหนดให้ลูกทาสทั้งหมดเป็น.....
- 18. รัชกาลที่ 5 ทรงปรึกษาหารือเรื่องการเลิกทาสกับ.....
- 19. พระราชบัญญัติที่เป็นการค่อย ๆ จำกัดความเป็นทาสของไทยทีละน้อย คือ.....
.....
- 20. ระยะเวลาที่รัชกาลที่ 5 ทรงใช้ในการเลิกทาส ประมาณ.....กว่าปี
- 21. ทาสมีอยู่ในมณฑลตะวันตกเฉียงเหนือ คือ.....
- 22. เมื่อรัชกาลที่ 5 โปรดให้ตราพระราชบัญญัติเกษียณอายุลูกทาสลูกไทยขึ้นแล้ว ก็โปรดให้เลิก.....ไปพร้อม ๆ กัน
- 23. รัชกาลที่ 5 ทรงเลิกทาสทั่วประเทศไทยโดยใช้วิธีการแตกต่างกันไป ที่เป็นเช่นนี้เพราะทรงอนุโลมตามสภาพ.....และ.....
- 24. สังคมของชาวตะวันตกเน้นในเรื่อง.....
- 25. การปกครองของชาวตะวันตกในขณะนั้นส่วนใหญ่เป็นแบบ.....
- 26. การที่ทาสเป็นคณงานประเภทไรฝีมือ จึงทำให้มีประโยชน์ต่อประเทศทางด้าน.....
..... ไม่มากนัก

27. ขณะที่ทรงพระเยาว์ รัชกาลที่ 5 ทรงได้รับการศึกษาตามแบบแผนประเทศทาง
.....
28. ครูชาวอังกฤษ ซึ่งเป็นผู้ถวายการอบรมสั่งสอนรัชกาลที่ 5 ให้รู้จักกิจการมีทาส
คือ.....
29. รัชกาลที่ 5 ทรงดำริว่า การปฏิรูปการปกครองตามแบบประเทศทางตะวันตกจะ
ทำได้ผลดากเล็กกระบบ.....เสียก่อน
30. การที่ทาสเสียภยาน้อยมาก และไม่รู้จักทำมาหากิน คอยแต่รับใช้เจ้านายของตน
เช่นนี้ ทำให้เกิดผลเสียทาง.....ของไทย
31. ระบบทาสก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นผลเสียทาง.....
.....
32. ระบบทาสเป็นระบบที่ไม่เหมาะต่อการปกครองแบบ.....
33. นโยบายในการเลิกทาสของรัชกาลที่ 5 คือ 1.....
2.....
34. รัชกาลที่ 5 ทรงยึดถือนโยบายดังกล่าว เพราะมีพระราชประสงค์ที่จะเลิกทาสทั้ง
ประเทศอย่าง.....
35. รัชกาลที่ 5 ทรงเห็นว่า ปัญหาเรื่องทาส เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์
ของบุคคลหลายฝ่าย จึงทรงใช้นโยบาย.....เป็นแนวทางแก้ไข
36. รัชกาลที่ 5 ทรงใช้หลักนโยบาย.....เพื่อให้
นายทาสและทาสได้มีโอกาสปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่พระองค์กำหนดขึ้น
37. เพื่อป้องกันมิให้ลูกทาสที่เป็นอิสระแล้วต้องกลับขายตัวเป็นทาสอีก รัชกาลที่ 5 จึง
ทรงกำหนดให้ลูกทาสเหล่านี้เสียภาษีปีละ
38. การขายตัวหรือลูกเมียเป็นทาสนั้น เป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเกี่ยวกับการ
.....ของคนยากจน

39. การเลือกตั้งจะสำเร็จไม่ได้ ถ้าขาดผู้นำที่ดี มองเห็นการณ์ไกล และฉลาดรอบคอบ
เช่น.....
40. ประเทศอื่น ๆ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประชาชนเป็นฝ่ายเรียกร้องให้รัฐบาล
เลือกตั้ง แต่ในประเทศไทย ประชาชนกลับไม่อยากจะให้เลือกตั้ง แต่นั่นว่าโชคดีที่
ประเทศไทยมีพระมหากษัตริย์ ซึ่งเปี่ยมล้นด้วยพระมหากรุณาธิคุณ มองเห็นความ
ทุกข์ยากและอยู่ติธรรมที่หาสได้รั้อยู่ อีกทั้งมองเห็นปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
อันเนื่องจากการมีทาสได้ จึงได้ทรงพยายามอุทิศสาหะอย่างแรงกล้าฝ่าฟันอุปสรรค
จนทำการเลือกตั้งได้สำเร็จอย่างราบรื่น พระมหากษัตริย์พระองค์นั้นคือ.....
.....

เฉลยแบบทดสอบตนเอง

ก.	1. ✓	4. ✗	7. ✓	10. ✗
	2. ✗	5. ✗	8. ✓	11. ✗
	3. ✓	6. ✓	9. ✓	12. ✓
- ข.
13. ตะวันตก	28. แหม่มแอนนา เลียวโนเวนส์
14. การวางจ้างแรงงาน	29. ทาส
15. สังคม	30. เศรษฐกิจ
16. เศรษฐกิจ	31. สังคม
17. ไท, อีสระ	32. ประชาธิปไตย
18. สถานที่บริการราชการแผ่นดิน	33. หลักคุณประโยชน์, ทางสายกลาง
19. พระราชบัญญัติพิทักษ์เกษียณอายุ
ลูกทาสลูกไท	34. สงบเรียบร้อย
20. 30	35. คุณประโยชน์
21. ทาสเชลย, ทาสสินไถ่	36. ทางสายกลาง
22. บอนเบี้ย	37. 6 สิ่งเท่าเดิม
23. ภูมิประเทศ, เหตุการณ์	38. การครองชีพ
24. ความเสมอภาค	39. รัชกาลที่ 5 (พระบาทสมเด็จพระ-
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว)
25. ประชาธิปไตย	40. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว
26. เศรษฐกิจ	
27. ตะวันตก, ยุโรป	

แบบทดสอบตนเองตอนที่ 2 นี้มี 40 ข้อ

ถ้าท่านทำถูกหมด เก่งมากทีเดียว ต้องขอชมเชย แสดงว่าท่านมีความรู้
ความเข้าใจในเรื่อง "การเลิกทาสในสมัยรัชกาลที่ 5"
ได้อย่างดียิ่ง

ถ้าท่านทำผิด 5 ข้อ หรือ น้อยกว่า ก็เก่งเหมือนกัน ถือว่าท่านจบบทเรียน
นี้ได้แล้ว

แต่ถ้าท่านทำผิดเกิน 5 ข้อ แสดงว่าท่านยังสงสัยหรือไม่เข้าใจเรื่องราว
เรื่องนี้ดีพอ ขอให้ท่านพลิกกลับไปอ่านเนื้อหาตั้งแต่ต้น
ใหม่อย่างรวดเร็ว แล้วทำแบบทดสอบนี้อีกครั้งหนึ่ง
ท่านจะพบว่า ไม่น่ากลัวเลย